IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN

GAZZETTA TA' CULL GIMGHA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU

Ille tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Giebha żeŭġ dac li gharaf ħallat il ħelu ma'l meħtieġ.

IL POETA LATIN ORAZJU.

1-2. 5-12 TA' SETTEMBRU 1908. L-EUUEL SENA.

BIEX NIBDEU.

ROYAL UNIVERSITY LIBRARY MALTA

IL programm ta' dina il gazzetta tafuħ ġà u għalecc ma hemmx bżonn naħli ħafna cliem; għaliex f'is-Saġġju li jiena kassamt b-xejn u li gera f-idejn cullħadd fissirt biż-żejjed x-bi ħsiebi nicteb f'in-«Naħla».

Dana il programm jista jokgħod tajjeb f-żeŭġ chelmiet:— «Ingħallmu u niddefendu il poplu»; għaliex in-«Naħla» bi ħsieba tħabrec chemm tista biex il poplu malti tiftaħlu għajnejħ ħalli jagħraf jiddefendi aħjar id-drittijiet tiegħu u ħalli jimxi il kuddiem bħal ma 'mxeŭ ġnus oħra; u tgħallmu daŭc il ħŭejjeġ collha li jinħtieġ biex icun jaf chif jibża għal saħtu u għal saħħet uliedu, chif jieħu raġun f'il Krati meta jigi 'mcasbar minn xi ħadd, u meta iberbxunu ħŭejġu; u għalecc bi ħsiebi, bil ftit il ftit, ingibilcom f'in-«Naħla» daŭc il ħŭejjeġ ħfief fuk il Medicina li hemm bżonn icun jafhom cullħadd għal gid tiegħu u ta'l familja. Bi ħsiebni ucoll, b'iċ-ċar infissrilcom il-Ligijiet tagħna, criminali, civili u commercjali, ħalli ŭieħed icun jista jakdi dmiru aħjar u jiddefendi dac li hu tiegħu. Infittex li 'ngħallimcom ftit Storja, tant ta' pajjisna chemm ucoll ta' pajjisi oħra. L-ISTORJA TA'L PAPIET, li bdejt noħroġ f-dan in-numru hi ħaġa li għandu jieħu pjacir biha cull nisrani, igifieri il Maltin collha.

F'ir-rumanz originali «IS-SAHHAR FALZUN», li ctibt apposta għa'n-«Naħla», fittixt li fl istess ħin li tkattgħu ftit ta' żmien bla ebda deni f-ruħcom, titgħallmu ucoll ħafna storja ta' Malta minn żmien Lisleadam sa La Cassiere.

Bi ħsiebi ucoll nagħżlilcom l-aħjar ta'l cotba famusi ta' Smiles u ta' Lessona, li tant għamlu gid f-pajjisi oħra u li ikaŭŭulcom kalbcom f-cull għaŭġ li tiltakgħu fih f id-dinja.

Ctieb ieħor sabieħ li bi ħsiebi nagħżlilcom il fjur tiegħu hu il «Come devo comportarmi?» ta'l imfaħħra chittieba taljana Vertúa Gentile, biex ŭieħed icun jaf seŭŭa chif għandu jgib ruħu ma'n-nies u ma' jgħaddix ta' pastas jeŭ ta' 'njurant.

Bi ħsiebi ucoll ingibilcom, cull numru jecc jista jcun, ħaja ta' bniedem cbir malti b'ir-ritratt tiegħu. Daŭna l-istampi li jkumu ħafna flus sejrin igegħluni nintgħafas ftit fl-ispejjes, iżda naf li barra milli jcunu ta' gid cbir għaliex juru li'l Maltin li aħna tajna l'id-dinja ħafna nies cbar, l-istampi dejjem jogħġbu l'il min jakra.

Ma dan, xi articoli fuk dac li il poplu għandu jaf fuk il politica ingib ucoll; iżda la tistenneŭx xi ħafna ġlied jeŭ tagħjir jeŭ cxif ta' għaŭar, bħal ma jagħmlu xi ġurnali ta'l ħabba gozz. F'in-«Naħla» nitchellem magħcom fuk dac li jista jiftħilcom għajnejcom ħalli ma tħallux min jirfiscom jeŭ min jisserva bicom, fuk l-industriji, fuk il cummerċ u tant ħŭejjeġ oħra ta' ħtieġa.

Issibu ucoll ħafna aħbarijiet fuk dac li jigri f-Malta u barra ucoll; u jssibu, fi ftit cliem daŭc il ħŭejjeġ ta' min jakrahom li jcunu dehru f'il gazzetti tagħna (taljani, ingliżi u maltin) li joħorġu ma tul il gimgħa. B-dan min jakra in-«Naħ-

la» jcun jaf x'intkal ta' min jisimgħu fl-aħjar gazzetti bla ma taħlu ħafna żmien u ħafna flus. Bi ħsiebi 'ngib ucoll il ġurinijiet cbar u il caŭżi 'mportanti li jinkatgħu f'il Krati tagħna. Ma daŭn żidu xi poeżija sabieħa, logħob b'il premji u ħafna ħŭejjeġ oħra li jecc insemmihom collha ma jesaħħomx il ġurnal collu.

Dan hu bejn ŭieħed u ieħor dac li bi ħsiebi 'ngib f'in-«Naħla», u jidhirli li sejjer naticom biż-żejjed biex tieħdu pjacir tgħaddu siegħa kari f'il gimgħa. Jecc xi ħadd m'il l-imseħbin jista jgħidli x-għandi 'nżid jeŭ innakkas biex in-«Naħla» jintgħoġob aħjar, jiena, jecc icollu raġun, dejjem lest biex nati ŭiden għal dac li jnebbaħni bih.

Għenuni ftit b'il chelma 't-tajba u billi jxxerdu in-«Naħla» fost il ħbieb tagħcom. Ftacru li jiena kiegħed nitħabat ħalli nagħmel gid li'l poplu, għa'x ftit huma daŭc li jerfgħu ħsiebu; u li dana il ġurnal, chif inhu stampat, ikum ħafna flus. Jecc jiena narġa lura il ħtija ma tcunx xejn tiegħi; jiena 'mħejji dejjem biex nibka nimxi 'l kuddiem jecc insib il għajnuna tagħcom. Jecc ma jifdalli xejn ta'l kliegħ xejn ma 'nħabbel rasi, għaliex jien ma 'ngħejxx m'ill ġurnal; iżda jecc incun irrid, biex nibka miexi, nieħu il ħobż minn ħalk uliedi, allura in-"Naħla" tarġa jddur għa'x xehda tagħha u bonosira.

Biss għandi tama kaŭŭija li dana ma jcunx; għaliex m'il poplu ma inhix nitlob ħlief ħakk caxxa sigarretti jeŭ grog f'il gimgħa; u naħseb li haŭn ħafna nies b'il għakal li jnakksu, b'il pjacir collu, ftit m'it-tipjip u m'ix-xorb tagħhom, (li tant jagħmlilom deni f-saħħithom) biex jieħdu id-dar magħhom ġurnal li jgħallem l'il marthom, l'il l-uliedhom jeŭ l'il ħuthom ħafna ħŭejjeġ meħtieġa u sbieħ.

Jecc 'mbagħad il għajnuna tagħcom ticber, jiena 'nżidilcom ħafna stampi sbieħ u ħafna premjijiet biex icollna ġurnal bħal daŭc li għandom il ġnus ta' pajjisi oħra.

Jiena ma 'rridx nigbed iżjed f'it-tul biex infehimcom x-sejjer icun fih in-"Naħla;" ħuduh f-idejcom u araŭ jisŭiex il prezz li tħallsu fih; u 'ngħidilcom hecc, għaliex jiena sgur li meta tkejsu x-tonfku f-ġurnali oħra, u x-differenza hemm bejn daŭn 'u n-"Naħla," tintebħu malajr illi jiena ma 'mxejtx xejn ta' irgħib magħcom.

J'Alla 'x-xeŭka tiegħi 'sseħħ ħalli 'l poplu malti jcollu fiex ikatta ftit 'ż-żmien għal gid tiegħu innifsu!

A. Levanzin.

IT-8 TA' SETTEMBRU

META ŭieħed jokgħod ftit jaħseb fuk dina 'l ġurnata tant għażiża għalina, jħoss kalbu tintela b'il faraġ x'ħin igib kuddiem għajnejh b-liema ħeġġa u b-liema ħila 'l kalbiena missierijietna rażżnu 'l killa ta'l Misilmin u ċarċru demmhom biex ma jħalluhiex taka taħt il madmad iebes ta'l chefrija tagħhom

Ma tħossux kalbcom tintela b'il ferħ meta tiftacru li intom imnisslin minn daŭc il ħafna nies ta' kalb cbira li salvaŭ l-Eŭropa collha m' il jasar ta'l misħut Nofs-Kamar, li chien gieb u rifes taħt riġlejh l-insara ta' Lvant collha?

Ma tħossucom x'żgħar ħafna ħdejhom? ma tħossux li il Maltin ta' dic il ħabta chellom klub oħra u chienu jħobbu ŭisk actar l'il dina l-art li tŭelidna fiha?

U ma titlax ŭieħida f-xuftejcom il chelma ta' tifħir biex tfaħħru 'l ħila ta' ommijietcom li, bla biża ta' xejn, għamlu chemm felħu biex igħinu l'l missierijietna f'it-takbida ma'l chiefrin?

Min jista katt jinsa 'l ħila li ureŭ f'it-takbida ta' L-Isla meta bl-isbandoli darbu l'il l-egħdeŭŭa u neŭŭlu, u ħjeŭ u kaŭŭeŭ il klub bħa'n-nisa ta'l imsemmija Sparta?

Min jista katt jinsa b-liema ħila il Cavalieri u 'l Maltin żammeŭ sa l-aħħar il Forti Sant' Iermu, u b-liema glieghel ta' demm imkaddes xarrbu dina il għolja ta' Xiberras li 'mbagħad chella jssir il belt ta' s-slaten?

Min katt jista jinsa il ħila li ureŭ il Bormlisi meta il ġannizzeri toroc ħabtu għal L-Isla; u b-liema ħeġġa giet imkegħda il palizzata biex tixchel l-egħdeŭŭa ħalli ma jerskux lejn l-art billi is-sŭar ma chienux għadom lesti?

U min jista katt jiftacar f-dana il cbir Assedju, li għadu jissemma ma'd-dinja collha sa'llum, bla ma jxerred demgħa fuk il ħafna martri li ħalleŭ ħajjithom għal l-imħabba ta' pajjishom u għa't-tŭemmin tagħhom f-daŭc il ġranet tant coroh għal dina 'l gżira?

Immela meta f-daŭna 'l ġranet tisimgħu il kniepel idokku, ftacru ftit f-daŭc li b-demmhom żammeŭlna dana ix-xiber art ħieles m'il jasar u glorjus kuddiem id-dinja collha; ftacru li chienu nies li għal l-imħabba ta' pajjishom u ta't-tŭemmin tagħhom xejn ma raħha bi cbira li jatu ħajjithom u jxerrdu gidhom; ftacru li riedu actarx imutu milli jmiddu għonkhom taħt ir-rifs ta'l barrani; ftacru li chienu nies li chellom il ħila cbira li jgħaġġbu id-dinja collha u jħallulna isem li ma jmut katt, sem imdaŭŭal b-dija li tgħammex f'il ctieb ta'l istorja mhux biss ta' Malta iżda ta'd-dinja collha.

Kejsu li dana il jum tant għażiż għalina ma jimliecomx biss b'il fraħa għaliex intom in-nisel ta' daŭc in-nies kalbiena; kejsu li f-dana il jum ma tfittxux biss li tiggieldu u tissaŭtu fuk it-tigrija; iżda għamlu chemm tistgħu biex tkanklu klubcom bħalom għal l-imħabba lejn dina l-art li fukha tŭelidna, u is-saħna ta' demmcom erfgħuha għal ħŭejjeġ actar cbar, actar sbieħ, għal meta il barrani juricom snienu u jfittex li jirfes lilcom u l'id-drittijiet tagħcom biex iżeblaħcom bħala irsiera.

Immela f-dana il jum, li hu l-actar ŭieħed għażiż u glorjus fl-Istorja tagħna, u ftacru ftit f-daŭc il kalbiena li biex ħarsu l'il Malta m'il jasar ta'l barranin ċarċru demmhom u ferrku gidhom ferħana, u j'Alla dana it-tagħlim cbir li ħalleŭlna jidħol ġo moħħna u jinżel sa klubna, ħalli nitgħallmu 'ngħożżu ftit aħjar l'il dina l-art li ratna nitŭieldu, li tgħożż il għadam ta' krabatna u li fiha actarx icollna ix-xorti ninżlu nistrieħu m'il killa ta'l ħajja.

J'Alla dac li għamlu huma nitħajru nagħmluh aħna ucoll; u jecc ma nistgħux bħalom inċarċru demmna, natuha l'il d'il maħbuba Gżira għallankas ftit m'il ħsiebijiet tagħna ftit m'il l-imħabba ta' klubna, ftit minn dac il gid li 'mberbku f'il fruhat ta'd-dinja.

Inħobbuha b-kalbna collha, għaliex jistħokkila, il din l-art glorjusa micsija b'in-nir ta' l-isbaħ sema, 'mfeŭŭħa b'il ħleŭŭa li tgħaxxi ta'l ŭard sabieħ minn tagħha, imxarrba b'il għasel li taha isimha imsokkija b'id-demm ta'l martri

ta' Lepanto u ta't-takbidiet contra it-Toroc. Ingħozzuha chemm nistgħu l'il dina l-Omm ta' tant nies għorrief li bihom giet magħrufa sa fost il barranin, l'il dana ix-xiber art li għal iżjed minn mitejn sena laka' fi ħdanu il fjur ta'n-nobbli ta'l Europa collha, u 'nfittxu li it-tifchira ta't 8 TA' SETTEMBRU iġġegħilna 'nsiru ulied tas-seŭ tagħha u li jixirkula għal cobor u għal giegħ li missierijietna b'il ħila u iċ-ċarċir ta' demmhom żejnuha bihom għal dejjem.

L'IL
GLORJUSI
MARTRI MALTIN
LI
GĦA'T-TŬEMMIN TA' MISSIERIJIETHOM
U
GĦAL L-IMĦABBA TA' ART TŬELIDHOM
ĊARĊRU DEMMHOM
FL'ASSEDJU TA'L 1565
FERĦANA
F-DANA IL JUM GĦAŻIŻ
IT-8 TA' SETTEMBRU
LI JFACCARNA
F'IL ĦILA TA'L GĦAGEB
TAGĦHOM
FUK KBARHOM GĦARCOBTEJNA
B'IL KIMA MIMLIJA
INXERRDULOM
BARCA, ŬARD U DMUGĦ
B-KALBNA COLLHA.

Il Għacs f-Malta

Jidhirli li, f-dana il mument icreħ li għaddej minn fuk dina l-imsejcna gżira, il ġurnali collha ta'l pajjis ma għandomx iħabblu rashom ħlief biex jaraŭ chif jerfgħu il pajjis mi'l l-għacs li ŭaka fuku u li donnu ma sejjer jispiċċa katt, jecc m'hux actar kiegħed jiżdied.

Hi ħaġa sabieħa ħafna li ŭieħed jitħabat għal Costituzzjoni, li jtambak fuk il monumenti, li jicteb fuk il qŭestioni ta'l lingŭa;.... iżda il ħobż ta' cull jum hu qŭestjoni ta' ħtieġa ŭisk acbar. Cull ħin hu ħinu. U jecc issa li'l min beda jonksu il ħobs ta' cull jum, lil min ma joħlokx lokma ħobż biex irejjak il familja 'mgeŭŭha tiegħu tchellmu biss fuk il monumenti, u fuk il concorsi u fuk ħŭejjeġ oħra bħal daŭn, tcun tidħak bih f-uiċċu.

Hemm bżonn, iva, li m'il l-actar fis ŭieħed jara x'isa jir għal dina l-imsejcna Malta, biex ŭieħed jerfaħħa ftit m'il l-għacs li ŭakgħet fih, u jiena naħseb li jecc ŭieħed iŭaħħal f-rasu li għandu jfejjak dina il marda cherha, jecc m'hux għal col ox, xi ftit jirnexxilu sgur; u il ftit hu dejjem aħjar m'ix-xejn.

Nistħajjilcom tgħiduli:— u liema huma daŭna ir-rimedji biex ifejku dina il marda hecc cherha? Ir-rimedji jistgħu jcunu ta' zeŭġ xorta: (1) ta' malajr u (2) ta' b'il mod.

Rimedju ta' malajr icun dac, jecc jinkala xi xogħol cbir f'il pajjis u jati il ħobż malajr l'il min ma għandux.

Rimedju ta' b'il mod icun dac, meta inŭaħħlu f-rasna, darba għal dejjem, li ma għandniex nitimgħu ħlief fina 'nfusna, u noħolku industriji li jatu il għajxien l'il poplu bla ma b'il fors icollu jiecol m'il bastimenti ta'l gŭerra, m'ix-xogħlijiet ta'l Ammiraljat, jeŭ mi'r-rigmenti u ħŭejjeġ bħal daŭn.

Liema hu l-aħjar rimedju li ŭieħed għaliħ jati rasu minn daŭna iż-żeŭġ xorta biex nirtefgħu ftit m'il għacs li kiegħed jaħchem fukna?

Il «Gazzetta di Malta» kalet li l-aħjar rimedju hu it-tieni ŭieħed, igifieri dac li noħolku industriji ġodda. Iżda, għal chemm naħseb li dana hu rimedju tajjeb ħafna, jidhirli li f-dana il mument, ma hux biż-żejjed biex iŭassalna fejn irridu. Il poplu jaħak intgħafas, laħak svojta bŭietu; u meta il poplu jcun marsus ma'l ħajt ma jidhrilniex li hu il mument tajjeb biż-żejjed biex fih jista jkankal ħafna industriji... Daŭna jridu iż-żmien, iridu il ħsieb, iridu is-sabar biex minn xtieli jsiru siġar u jibdgħu jatu il frott. U il poplu sabar ma għandux, u lankas jista jcollu; għaliex min l-istoncu tiegħu jibda jagħfsu b'il ġuħ, ma jistax jistabar sa chemm l-industriji jicbru u jfuru tant li jcunu jistgħu jatuh x-jiecol.

Kabel, jeŭ ma daŭn, hemm bżonn ta' rimedju ieħor, rimedju minn daŭc ta' malajr, igifieri li jinħolok xi xogħol seŭŭa biex il poplu jilħak jintrafa, jieħu ftit ta'r-ruħ, u jcun jista b-moħħu ftit cŭiet jaħseb biex ikankal u jsaħħaħ l-industriji.

Hemm bżonn li il poplu, f-dana il mument icreħ, jitkankal biex jitlob, b'il kima collha, l'il Gvern, li hu f-loc missierna, biex ikanklilna xi xogħol; u jecc ma għandux għal issa xogħlijiet hu, iħabrec biex igiegħel l-il Ammiraljat li jibda ftit cmieni xi xogħlijiet minn daŭc li bi ħsiebu jagħmel f-Malta.

Ftacru li min ma jibchix, ma jardax. Ftacru li jiena ġa ftaħtilcom għajnejcom b-xogħol cbir li bi ħsiebu jagħmel l-Ammiraljat f-dana il pajjis, igifieri il ftuħ ta'l Canal m'il Menka għal Ta'l Pietà; ħaġa li l-eŭŭel ittieħdet bi ħrafa u b-żuffiettata, u li 'mbagħad cu ħadd ra, b'il provi li gibt, li

chienet ħaġa vera u serja ħafna. L-eŭŭel x-uħud, saħnu għaliex kalu li jien dħakt bihom biex nagħmel reclam; u 'mbagħad meta raŭ li jiena għedt is-seŭŭa, 'rileŭ ħalkhom bl-ilma u sictu. Lè, min dehirlu li jiena cont kiegħed nakla minn żniedi biex nidħak b'il poplu, chien imissu joħroġ għalija b'is-serjetà collha u jattaccani ħalli jicxef il ghideb tiegħi; iżda min ra li, jien ma gdibtx, anzi cont tasseŭ kiegħed infittex il gid ta'l poplu, chien imissu jgħinni palata biex il poplu jitkankal ħalli jitlob b'il kima collha, biċċa ħobż biex jitrejjak, l'il min għandu jeħu ħsieb li joħlokhielu. Meta cull tant jaka xi ħmar fi Strada Rjali, malajr tara ħafna ġurnali jaħlu nofs colonna biex igħarrfu l'il poplu jecc għamilx xi dabra f-sieku jeŭ lè; iżda meta il pajjis collu jixgħel ta' taħt fuk imħabba f-xi xogħol cbir bħal dac li semmejt jiena, lankas biss ibexxku fommhom ħalli, jeŭ jifthu għajnejn il poplu biex ma jħalluhx imkarrak, jeŭ biex igħejnuħ ħalli jitkankal jecc dac ix-xogħol icun veru. Lè, minn dana xejn u xejn.

Hemm bżonn, mela, li f-dana il mument jitkankal xi xogħol biex il poplu jieħu ftit irruħ, u fl-istess ħin jibda jkankal daŭc l-industriji li jistgħu l-actar jimbtu f-dana il pajjis bi flus ftit u bi kliegħ cbir.

Ŭaħda m'il ħŭejjeġ li bi ħsiebi 'ngibilcom f'in-«Naħla» hi din, li nistudjaŭ flimchien, b'il għajnuna ta' min jifhem, liema huma l-industriji li jistgħu jitkanklu f-dana il pajjis u li fihom jistgħu jaħdmu u jakilgħu ħobżhom ħafna nies. U minn dana in-numru stess sejjer nati bidu biex nuricom liema industriji jistgħu isiru f-Malta bi flus ftit u bi kliegħ sabieħ. Nitma ucoll li daŭc collha li jistgħu igħejnuni, billi jcunu ħasbu xi ħaġa fuk dana u jridu jnebbħuni biha, li jictbuli, u jena b'il kalb collha 'ngibielhom f-dal ġurnal.

Mela, biex ŭieħed jista jintrafa ftit m'ill għacs li ninsabu fih, hemm bżonn li nitkanklu ftit u, b'il kima collha, nibagħtu petizzjoni l'il Gvern biex, bħala missierna, jidħol ftit għalina u li jece ma jistax jatina xogħol hu, jħabrec biex l-Ammiraljat jibda xi ŭieħed m'ix-xogħlijiet li għandu f-moħħu jagħmel f-Malta. Żeŭġ inginieri minn ta'l *Break-water* sguraŭ l'il ŭieħed ħabib tiegħi, li malli jispiċċa ix-xogħol ta'l *Break-water* għandu jibda ix-xogħol ta'l Canal li semmejt jiena. Dana jfisser li ix-xogħol li nebbaħtcom bih jien ma hux f'il bogħod, u għalecc ma jidhirli li għamilt xejn ħazin billi ftaħtilcom għajnejcom ftit kabel biex titkanklu u biex titolbu li f'il cuntratt ma'l Appaltatur l-Ammiraljat iżomm id-dritt li jaħdmu ingliżi u maltin biss, u m'hux li xcuma ta' l-iskallin u ta' l-ispanjoli; u lankas ma jidhirli li tagħmlu xejn ħażin intom chiecu titkanklu ftit u tiġu tiffirmaŭ dic il petizzjoni li cont stampajtilcom f'is-Saġġju li cont kassamt. Ta dana ma tħallsu xejn, bħal ma sefsfulcom l-egħdeŭŭa tiegħi, li biex ifixclu lili xejn ma jkejsu li jgħarrku il gid tagħcom. Billi ŭieħed jittanta ma jitlef xejn; u jecc ma tirnexxix, għallankas ŭieħed icun keda dmiru u għamel dac li sata. Iżda xi rimedju minn dina il għamla hemm bżonn, għaliex jecc nokogħdu b-żakkna vojta sachemm jitŭieldu u joctru l-industriji f-Malta, nilħku 'ncunu ilna li klajna ix-xedak

LIL L-EROJ

DON MELCHIORR ROBLES.
DON FERDINANDU ROBLES.
DON FEDERIC TOLEDO.
FRA PIERRE SAPPORTELLA.
FRA PIETRU-ANTON VARESE. — CAV: P. BOMPERBO.
CAPTAN ABELE DE BRIDIERI — DON CARLU RUFFO.
FRA PAULU AVOGADRO DE NOVARA — ASDRUBALE DE MEDICI
FRA ĠACBU DE LA NOGUEIRA — CAPTAN DE GUARAS.
COMM: FRANGISCU DE MEDINA — PIERRE DE MARINEZ.
ENRICU DE LA VALLETTE-PARISOT — CAV: PARPAGLIA.
CAV: FRANGISCU DE POLLASTRON. — CAPTAN MIRANDA.
L-AHUA MARTIN U PIETRU BOLA — XMUN MELO
ĠANN PATIST SODERNI.
FRA MARC DE MENDOZA
CAV: DE MEDIANO.
CAV: DE MONTSERRAT.
U
CASTRIOTTO
LI MIETU KALBIENA
GHAL FIDI
FL-ASSEDJU TA'L 1565
KIMA U GLORJA
TA' DEJJEM.

minn ġo ħalkna b'it-titŭib li igegħilna nitteŭŭbu l-istoncu.

Mela nitkanklu għalenija ħalli nitolbu l'il Gvern joħolkilna xi xogħol minn x-imcien; u fl-istess ħin naraŭ liema industriji jistgħu jimbtu f-dana il pajjis; u b'il ħila collha immiddu rasna biex nibdeŭ xi ŭaħda minnhom, bħal ma għamlu, daŭna il ġranet, is-Sur Ross u is-Sur Spiteri b'il Fabbrica ta'l Cunservi li fetħu u li fuka bi ħsiebi nitchellem f'it-tul f-numri oħra ta'n-«Naħla».

Dina hi, scond il fehma tiegħi it-triek ŭietja li tista tŭassalna għal fidŭa tagħna.

Jecc xi ħadd m'il karrejja ta'l ġurnal tagħna jidhirlu li hemm triek aħjar u jrid igħarrafna biha, merħba bih, il gazzetta tiegħi hi dejjem b-dirgħajha miftuħa għal daŭc collha li jħobbu il poplu u li jixtieklu il gid tiegħu bħali.

L-INDUSTRIJI MALTIN

Billi ŭieħed igħidilcom li biex Malta tintrafa ftit m'ill għacs li ŭaka fukha għandna bżonn inkanklu xi industriji, jidhirli li jcun kalilcom ftit ŭisk jecc m'hux xejn. Billi l'il ŭieħed marid tgħidlu li għandu bżonn jieħu id-duŭa, tcun ħallejtu fejn chien kabel. M'hux hecc chiecu tnebbħu liema hi id-duŭa li l-actar tista ittuku għal marda li jcollu.

Mela ma hux biż-żejjed li ngħidilcom li biex tfieku m'ill marda ta'l għacs li ŭakgħet fukna hemm bżonn ta'l industriji, lè, iżda jinħtieġ li ngħidilcom liema huma daŭna l-industriji, biex ŭieħed icun jista jitħajjar u imidd għonku għalihom. Jiena sejjer nibda dana ix-xogħol tkil b'it-tama kaŭŭija li 'ncun megħjun minn xi uħud minncom, li jifhmu u li jistgħu jatuni ħafna daŭl għal gid ta'l poplu. Nitma ucoll li daŭc collha li jintebħu li għedt xi ħaġa li ma tcunx ta' gid għal poplu, bħal ma tant tixtiek kalbi, inebbħuni ħalli nonqor xturi, u m'hux jokogħdu ilakilku ŭara spallejja, fejn ma nismaħħomx, u allura ma jcun jista jsir l-ebda gid. Għal min jictibli xi ħaġa għal gid ta'l poplu, 'mkar dina tcun contra il fehma tiegħi, il bieb dejjem miftuħ. Merħba bih dejjem basta jcun kiegħed bħali jfittex il gid ta' Malta u m'hux li jserraħ il marrara tiegħu u jseŭŭeb l-imrar tagħha contra xi ħadd.

Mela nibdeŭ:—

Jidhirli, u ili 'nhambak f-bosta ġurnali, xi tnax il sena, li ŭaħda m'ill ħŭejjeġ li jagħmlu gid ħafna l'il poplu hi dic li il Gvern iħalli min jaħdem b'il-lampic, basta jħallas is-sensja tiegħu. Il Gvern kiegħed ġa jħalli l'il xi uħud li jiddistillaŭ l-ilma żahar, iżda ŭara jeħdilom il lampic u jerfaħhulom biex ma jcunu jistgħu jaħdmu bih xejn iżjed.

Bħal ma jsir m'il l-ilma żahar, f-Malta jista jsir minn ħŭejjeġ oħra li jistgħu jħallu l'il Maltin kliegħ cbir ŭisk.

Malta hi il pajjis fejn il fjuri jicbru, tista tgħid, ŭieħidom; fejn cull raba jgħodd għalihom. Nieħdu il ŭarda maltija li ticber saħansitra kalb il blat, u, tista tgħid, bla tiskija ta' xejn. Kejsu chemm haŭn moxa mohli, kejsu chemm

haŭn irdumijiet u bŭar; chemm glażisijiet u fossijiet f-Malta. Kejsu chiecu daŭna il-lochijiet collha, illum moħlija, jiġu 'mxittla collha b'il ŭard malti; X-fastidju jati il ŭard chiecu jiġi 'mxerred ma cull fejn nimxu, ma cull fejn ingħaddu. Xi ħsara icollna chiecu l-arja, cull fejn immorru, tgħaxxina b'il ħleŭŭa ta' rieħa ta'l ŭard?

Chiecu il bŭar, il moxa, il ŭedien, il glazisijiet u il fossijiet tagħna naraŭhom iħammru b'is-sbuħija ta'l ŭard? Chiecu l'il din il gżira 'mbiddluha f-ġenna ta'l art oħra?

Iżda 'nħallu il ġniel u il ŭċieħa ftit f'il gemb, u jmmorru għa's-sustanza: il kliegħ ta' flus.

Chie u daŭna il lochijiet collha li semmejt jinxittlu ŭard chif għedt, tistgħu taħsbu li 'nlaħku eluf ta' kuatar ta' ŭard f'is-sena. Tafu xejn issa intom li **minn tmien ŭardiet sbieħ maltin tista toħroġ ukija żejt; u li dina tista timbieħ b-żeŭġ xelini ? !**

Aħsbu ftit chemm eluf ta' liri jidħlu f-Malta, cull sena li chienet timbieħ Barra l-essenza ta'l ŭard li nieħdu meta daŭc il lochijiet li semmejt icunu coll'ha jharmnu b'is-sultana ta'l fjuri?

U ma jidhrilcomx li chien icun aħjar chiecu ŭieħed floc li jiżra il basal u il furrajna, jiżra l-oksma tiegħu b'il ŭard jeŭ b'il vjoli; u jiġbed iż-żest tagħhom u jbigħu?

Daŭna l-essenzi barra minn Malta huma 'mfittxa ŭisk. Meta tagħmilhom il Germanja u l-Ingħilterra, pajjisi cheshin li fihom il fjuri jicbru b'it-tbatija; għala ma għandniex nagħmluhom aħna meta Alla għoġbu jatina art li ŭieħida tfur cull sena b-cull gens ta'fjuri ?

Tgħiduli:- "X-jisŭielna billi inxittlu il fjuri jecc ma nistgħux naħdmu b'il lampic ?

Jiena jidhirli li jecc il Cunsilieri jitħabtu ftit, il Gvern ma jgħidx lè. Haŭn Malta ftit jidħlu essenzi ta'l fjuri f'is-sena, u għalecc ftit jitlef dazju. Dac id-dazju jcun aħjar chiecu jgibu minn fuk l-argenteriji u il mobbli ta' Barra li deħlin bħal ghelgul f'il pajjis u li kiegħdin ifakkru ix-xogħol ta' Malta.

Iżda, jecc jati il cas li il gvern ta' Malta jŭebbes rasu u ma jcunx irid iħalli min jaħdem b'il lampic, lankas biex jiġbed iż-żejt ta'l fjuri, l-istess industrija tista tinħadem xorta oħra u 'l gid f'il pajjis ma jonkosx.

Fi Franza u fl-Italja dana ix-xogħol ta' l'essenzi jinħadem b'il cbir, u għalchemm daŭna il pajjis jatu ħafna fjuri, iżda dejjem jocorbu għal iżjed. Ŭieħed ħabib tiegħi għarrafni li m'il l-Algerija u m'it-Tunesija jmorru għal Franza eluf ta' tunullati ta' ŭard mifsuk u ta' fjuri oħra, f-caxxi cbar infurrati b'il-landa biex iż-żejt tagħhom ma jiżvintax, u ta' daŭn idaħħlu ħafna flus. Għala dana ma nagħmluhx aħna ucoll ? Dana ma jista jżommna l-ebda Gvern li ma nagħmluhx. Għala xi ħadd ħabrieki ma jictibx il Germanja, fejn il fjuri huma scarsi għal consum li jsir tagħhom, u jibda jibgħat minn Malta caxxi 'ssaldati tajjeb mimlijin b'ill ŭard u bi fjuri oħra, u b-hecc joħlok żejża sabieħa għal dana il pajjis ? Nistħajjel jien li il fjuri f'is-sŭiek ta' Barra jgibu actar kliegħ milli jgibu il basal u 'l patata. Mela nibdeŭ m'il l-actar fis biex inbiddlu il moxa ta' Malta f-ġonna m'il l-isbaħ ta' ŭard; nitħabtu, biex nakilgħu il permess ta' lampic, ħalli ŭara li 'ncunu tgħaxxakna bi ġmielu nieħdulu żejtu; nibagħtu dana iż-żejt prezjus, li hu użat ucoll bħala dua, Barra, ħalli f-locu jiġu ħafna liri; u jecc ma jirnexxilniex naħdmuh haŭn, infittxu li nibagħtu il ŭard Barra ħalli jaħdmuh huma, la jistgħu, għaliex għalina il kliegħ jigi dejjem ucoll, u b-hecc incunu bdejna immiddu għonkna biex dac il gid li għoġbu jatina Alla nibdgħu nistgħalluh.

F-numru ieħor incompli ngħidilcom, chiecu icollna l-użu ta'l lampic, chemm hŭejjeġ oħra għandna, li illum imorru mormija, u li chiecu minnhom ŭieħed jista jiġbed chemxa gid.

Min irid jictibli xi ħaġa fuk dana li għedt, favur jeŭ contra, merħba bih. Meta ŭieħed jisma żŭeġ kniepel imur aħjar.

AĦBARIJIET TA' MALTA.

Ħadna pjacir ħafna meta krajna li Lord Crewe bagħat ittra l'il familja Savona biex ifissrila li jddispiacieħ ħafna għa't-telfa ta'l Patrijotta Sigismondo Savona.

Ittra oħra bagħtila il Gvernatur fejn faħħar il ħila u'l ħeġġa ta' Savona f'il ħajjá politica tiegħu.

Dana juri b'iċ-ċar li Savona chien stmat ħafna minnhom.

Nhar l-Erbgħa li għaddeŭ fx'is-siegħa ta' ŭara nofs inhar, f'il ŭakt li il Captan P.W. Brooks ta' l-eŭŭel battaljun ta'r-rigment Suffolk, ħareġ m'il Belt b'iż-żiemel. Jingħad li chif ŭasal f Via Curmi iż-żiemel beżku minn fuku u tefgħu fl-art; ħabbatlu rasu ma' ħajt ta' għalka u ħallieħ mitluf fl-art imgħargħar ġo għadira demm; u għalxejn għamlu dmirhom colla sabiex jiccuraŭħ m'il l-aħjar li setgħu għaliex huma u sejrin bih l-Isptar miet ma't-triek.

Il flotta ta'l Mediterran b'ħsieba tcun haŭn għa't-30 ta' dan li aħna fih.

Nhar l-Erbgħa li għaddeŭ Ġużè Buġeja «ta' għirŭiela» ta' 36 sena, m'il Ħamrun, f'il ŭakt li chien fuk ix-xogħol f'il «Breakwater» ŭaka minn 20 pied għoli u corra b'is-shieħ. Għè minnufiħ iccurat m'it-tabib Ross, u meħud malajr l-Isptar fejn, mischin, jinsab magħfus seŭŭa.

Id-Duca u'd Duchessa ta' Connaught, li da' l-aħħar chienu f-Bagshot, telku nhar is-Sibt, f'il 5 ta' dan ix-xahar, għal Londra, biex jibkgħu sejrin li Scozja; u bi ħsiebhom jingabru Malta għa'x-xahar id-dieħel.

M'hux il Ħamis li għadda iżda ta' kablu, il ħajja ta' erba msejcnin sajjieda chienet sejra tispiċċa għal collox, li ma chienetx, il ħila cbira ta'l Captan kalbieni ta'l vapur franciż «Eugene Pereire» li huŭa u għaddej minn hemm lemaħ id-dgħajsa tagħhom makluba u bl-acbar ħeġġa ma bakax ma taħomx dac l-ajjut collu li chien hemm bżonn; tant, li irnexxielu jsalva sa lankas ŭieħed. Is-sajjeda chienu daŭn:—

Ġużè Tonna, bormlis, u ibnu Manŭeli; Manŭel Attard, minn Bormla bħalom; u Fonsu Gauci, m'il Birgu.

Il Captan reġa lura bihom sabiex iccunsinjahom id-Dŭana, u magħhom iccunsinja ucoll sitt t-itfal li chienu abbord sejrin maħrubin lejn Tunes.

Nhar il Ħamis li għadda f'xi l-10 ta' b'il-lejl chienu deħlin żeŭġ baħrin ingliżi il Belt, b-carrozzin, u huma u deħlin il bieb scargaŭ fl-ajru żeŭġ tiri ta' revolver. Dan iċ-ċajt kiegħdin ji pissjaŭħ ŭisk. Nisperaŭ li il Pulizija ma tibkax ma tieħux ħsieb li tevita dan iċ-ċajt tant lela tagħhom.

F'ix-xahar ta' Aŭŭissu li għadda tŭieldu f-Malta 528; li minnhom 301 subien u 227 bniet. Mietu 426; irgiel 218, u nisa 208; żŭiegijiet saru 99.

F-Għaŭdex tŭieldu 64; mietu 20, u iżżeŭġu 39.

TRIDU TAFU CHIF, MIN HU 'MSIEĦEB F-DINA IL GAZZETTA, JISTA JIEĦU **LIRA STERLINA** JEŬ **NOFS LIRA** JEŬ **ĦAMES XELINI ?**
AKRAŬ F'IN-NUMRU TA'S-SIBT LI ĠEJ X-SEJJER ICUN DA'L

PREMJU!

AHBARIJIET ta' BARRA

⁂ F-Torin, fl-Italja, is-Sinjurina Emma Strada hadet il laŭrja bhala inginjera. Dina hi l-eŭŭel mara taljana li għażlet dina il professjoni.

⁂ F'ir-Russja dehret il colera.

⁂ Da'l granet, f-Ruma, kassis xih ta' 70 sena li jismu Don Custanz Costantini giè maktul biex serkulu il hafna gid li chellu.

⁂ Fi Spilinga, hdejn Reggju, raħħala li jisimha Żabbetta Lombardo giet maktula b-tir ta' azzarin x-hin chienet sejra id-dar ma' żeugha, u, sa dana mar il belt u gieb il għajnuna, sab il gisem ta' martu 'mbiccer m'il clieb.

⁂ Il famus Maxim ivventa azzarin li meta jispara jagħmel hoss hecc żgħejr li ma tindunax mnejn giet l-ispuratura.

⁂ Da'l granet fi Glasgow, belt ta' Scozja, saret xeŭŭiexa ta' nies kiegħda. Il pulizija użat l-armi biex tferihom. Chien hemm ma'l 10,000 ruh.

⁂ F'il Congress Eucaristicu li sejjer isir f-Londra sejrin jiehdu parti tmien Cardinali; jcun hemm processjoni ta' 15,000 tifel u il Cardinali jcollhom «guardia d'onore» ta' 12,000 ruh.

⁂ Ir-nazzjon franciża kiegħda tinkered b'il mod il mod. Scond ma sab il Prof. Foville, fi Franza kiegħdin imutu iżjed milli kiegħdin jitŭieldu. Is-sena l-ohra mietu 20,000 actar milli tŭieldu. Franza hi pajjis li tista tgħajjex tmenin miljun; iżda ma hemmx fiha hlief ma dŭar erbgħin. Minn hawn u għoxrin sen' ohra jcun hemm żeŭg tedeschi għal cull franciż.

Dan il bniedem għaref ighid li ŭahda m'ir-ragunijiet ta' dana hu id-divorzju.

⁂ Is-Sultan ta'r-Rumanija jinsab hażin ŭisk.

⁂ F-Valladolid geŭ iccundannati għal meŭt Velasco u martu talli difnu haj tifel tagħhom ta' seba snin. Kabel telku għal forca hassom tant hażin li chellom jerfgħuhom.

Xi klub ta' tigri

⁂ F-New Orleans, fl-America, sar hruk cbir b-dannu ta' xi 320,000 lira.

⁂ Ir-navi portughiża « Louisa, » li chienet gejja m'il Brażil, x'hin chienet għodda ŭaslet pajjisha għerket u jntilfu 25 ruh.

⁂ Il miljunarju Mandel ta' Cicago x-hin chien tiela fuk il vapur-ta'l-art ta' Basilea (Svizzera) biex imur Parigi, ŭaka, habat rasu ma'l banchina u ŭara ftit miet.

⁂ Il haddiema kiegħda ta' Glasgow saffru l'il Princep ta' Connaught x'hin chien għaddej.

⁂ F'il Kent, fl-Inghilterra beda jinhass il ġuħ.

⁂ Ir-rumanzier Patterson igħarrafna li f-Cicago hemm tant ġuħ li min isib iz-zcuc ta'l pastard f'iż-żibel, biex jiecolhom, jcun sab xi haga tajba.

⁂ F'il Minnesota, fl-America, hames bliet shah geŭ mahrukin b'in-nar. Hemm hsara ta' żeŭġ miljuni ŭiŭiek.

Cronologija ta' Malta

1870. F'il 15 ta' Jannar, il Marsa inxtelghet l'eŭŭel darba b'il gass.

1877. F-Ottubru fetah it-Teatru il Cbir.

1614. F'it-22 ta' April bdiet tati l-ilma l'eŭŭel għajn ta'l Belt.

1732. F'is-19 ta' Jannar saret l-eŭŭel rappresentazzjoni f'it-Teatru Manoel.

1830. Sar l-eŭŭel ġuri.

1835. F'id-29 ta' Dicembru fetah il Cunsill ta'l Gvern.

1838. F'il 25 ta' April hargu l-eŭŭel darba il gazzetti taht l-istampa libera.

1849. F'it-23 ta' Gunju taŭna Cunsill gdid magħżul m'ill poplu, u bdiet issir l-elezzjoni popolari ta'l Cunsill ta'l Gvern.

1854. Saret l-eŭŭel Esposizzjoni f'il Buschett. Fondatur tagħha chien il Gvernatur W. Reid.

1857. F'il 11 ta' April f'il 11 u nofs ta' filgħodu (nhar il Għejd) fethet il Borsa.

1872. Fl-1 ta' Lulju bdeŭ jidfnu f'iċ-Cimiterju ta'l Addollorata, jeŭ ta'l Horr, u ta'l Isptar bdeŭ jidfnu fih ucoll.

1872. F'il 21 ta' Jannar fetah il Hydraulic Dock ta'l Imsida.

1883. Beda jahdem il Vapur ta'l Art.

1575. Monsinjur Duzina ordna li il funzjonijiet f'il cnejjes jibdgħu jsiru b'il musica. Ingiebu tliet Surmastrijiet di Cappella minn Skallija u l-eŭŭel musica saret f'il Cadidral ta'l Imdina.

1822. F'is-16 ta' Novembru giè mogħti l-ilna l-Appell l'ir-Re f'il caŭżi.

1798. F'il 15 ta' Giunju giè mehlus m'il habs Dun Għejtan Mannarinu.

(tissocta)

Il Mistoksija oht il Għerf

A. S. (Bormla) chiti li:— **"Chif tneħħi it-tbajja ta'l hall u ta'l imbit m'il hŭejjeġ ? "**

Hallat 75 parti sapun abjad, 4 parti żejt ta't-trementina u parti u nofs melh ammonijacu; u għaddi bih.

⁂

C. R. (Hamrun) saksieni:— **"X'inhu l-ahjar li ŭiehed jagħmel biex inakkas m'is-simna ? "**

Tantx tixrob birra u spirti; meta tixrob l-ilma agħsar ftit lumi fih; imxi chemm tista u haddem gismec; orkod ftit u la tiecolx hŭejjeġ grassi; il cafè u 't-tè hudhom bla halib; cul chemm tista haxix; hu ftit laham u xejn imbit.

⁂

M. B. (Sliema) irid jaf:— **"chif inehhi it-tbajja ta'l linca m'il cotba. "**

Hu ftit acidu ossalicu (velenu kaŭŭi) jeŭ acidu citricu jeŭ acidu tartaricu; hollhom u għaddi bihom. Daŭna ma jhassrux il-linca ta'l-istampa.

C. C. (Il Belt), chitibli:—"**Jiena scarpan u jiddispjacini ħafna meta l'il xi ŭieħed li ma jafx tajjeb is-sengħa tiegħu, ighidulu li hu scarpan. Nixtiek naf jecc kattx chien haŭn xi scarpan għaref ħalli nicconsla ruħi ftit.**

Iva, scrapan għorrief chien hemm ħafna. Daŭna li sejjer insemmilec huma xi ftit minnhom —

Il filosfu Xmun ta'Ateni, dixxiplu u ħabib ta'l cbir filosfu Socrate, chien scarpan. Dana biex ighix liberu ma riedx iħalli is-sengħa tiegħu għall post għoli li chien offrielhu Pericle.

Pubblju Alfenu Varo, bniedem famus f'il-Ligi, chien jagħmel iż-żraben f'il belt ta' Cremona, fl-Italja.

Ġacbu Pantaleon, li chien scarpan f-żgħożitu fi Troyes, belt ta'Franza, laħak Papa bl-isem ta'Urbano Erbgħa,

Hans Sachs, scarpan ta'Norimberga f'il Germanja, chien poeta famus, u jsmu għadu jissemma sa'l-lum.

Beneditt Baudoin, bniedem famus li chien jifhem fl-affarijiet ta'l antichita' u membru ta'l Accademja Franciża, u li hu actar magħruf taħt l-isem ta'*Balduinus*. chien scarpan f'Amiens fi Franza u għix f'is-seclu li ħareġ

Scarpan chien ucoll Ġorġ Fox, dac li jffonda is-setta ta'l ħbieb imsejħa m'il l'Inglizi ta'l Quakers.

John Brandt, anticŭarju famus ngliż chien ucoll scarpan.

Carlu Linneo, l-imfaħħar naturalista Sŭejdis, tgħallem is-sengħa ta'scarpan u baka jaħdem biex ighix x-ħin chien fl-Università ta' Upsala.

Ġanni Ġacchinu Winckelmann ta Brandeburgu, li għal għerf tiegħu gié 'msejjaħ "Il missier ta'. archeologjia (ix-xjenza ta'l ħŭejjeġ antichi) u ta'l estetica (ix-xienza ta'l ġmiel) beda il ħajja tiegħu bħala scarpan fkajjar, u l-istess sengħa chellu ucoll missieru,

Nagħilku d'il lista bl-ismijiet ta' żeŭġ personaġgi imsemmija ta' żminijietna; il ŭieħed, is-sur Rigaut matematicu famus franciż, u l-ieħor, Nericu Wilson li chien Vici-President ta'l Istati. Uniti fi żmien l-amministrazzjoni ta'l President Grant. Jidhirli li daŭna il ftit ismijet huma biż-żejjed biex jonuraŭlec is-sengħa tiegħec.

***

Chemm jista jgħix żiemel bla ma jiecol? P. Z. (Żabbar)

Żiemel jista jgħaddi 25 ġurrata bla ma jiecol xejn, basta jixrob l-ilma. Bla ma jiecol u jixrob xejn idumm 17 il ġurnata; u jecc jiecol bla ma jixrob għix 5 t-ijem biss.

***

Tasseŭ li iż-żŭieġ bejn il kraba hu ħażin għa's-saħħa? (P. L Sliema).

Iż-żŭieġ bejn il kraba, scond ma jifmhu ħafna għorrief, igħarrak in-nisel. Bertillon ighid illi għalchemm iż-żŭieġ bejn il kraba ma joħlokx mardijiet ġodda iżda iħarrax daŭc li diġà jcunu jinsabu f'ir-razza. Oħrajn iridu jgħidu li minn daŭna iż-żŭiegijiet jitnisslu mardijiet ġodda ucoll. Bemiss ighid illi sebgħa u għoxrin f'il mija minn daŭna iż-żŭiegijiet jirnexxu bla tfal. Lent ighid li ħamsa u tletin f'il mija m'it-tfal li jitŭieldu minn daŭna iż-żŭiegijiet joħorġu torox u muti.

Boudin ighid illi tmienja u għoxrin f'il mija ta't-torox-muti li hemm fi Franza huma tfal imnisslin minn żŭiegijiet bejn il kraba.

Darwin chiteb illi ħamsa u tletin cull elf ta' għomja, torox-muti u ta' nies li jbatu b-tal kamar huma imnisslin bejn il kraba. Paucet ighid illi għoxrin, f'il mija ta' ż-żŭiegijiet bejn il kraba f'il Messicu jibkgħu bla tfal. Boudin ighidilna illi għal cull ŭieħed trux-mutu li jitŭieled minn żŭieġ m'hux bejn il kraba, jitŭieldu tmintax il ŭieħed meta iż-żŭieġ icun sar bejn cugini, sebgħa u tletin jecc bejn ziju u neputija, u sebgħin ŭieħed jecc bejn neputi u zija.

Billi iż-żŭiegijiet bejn il kraba jsiru actar bejn il Lhud u il Protestanti milli bejn l-Insara, f-Berlin, belt capitali ta'l Germanja sabu illi f-10,000 nisrani tŭieldu tlieta biss torox-muti, iżda tŭieldu sitt torox-muti f-10,000 protestant u sebgħa u għoxrin trux-mutu f-10,000 lhudi.

Darwin sab illi iż-żŭiegijiet bejn il kraba fost in-nobbli inglizi huma sitt darbiet actar milli huma fost in-nies l-oħra (450 cull10,000). Sab ucoll illi satax f'il mija ta'żŭiegijiet bejn il kraba ta' daŭna in-nobbli ingliżi jibkgħu bla tfal, meta m' iż-żŭiegijiet l'oħra sitta biss f'il mija jibkgħu bla tfal.

Insibu illi fi Franza il għomja, it-torox, il muti u l-imgienen joctru meta joctru iż-żŭiegijiet bejn il kraba. Mil-1853 sa'l-1855 saru 93 żŭieġ bejn il kraba f-10,000 ruħ; fl-istess snin tŭieldu 224 bejn għomja, torox etc cull 100,000 ruh. Meta m'il 1856 sa'l 1860 in-numru chiber sa 100 cull 100,000 ruħ, in-numru ta'l- immancati chiber 297 cull100,000 ruħ. Meta m'il-1861 sa'l-1865 sar 119; in-numru ta'l-immancati sar 290. Meta m'il-1866 sa'l- 1871 sar 126 in-numru ta'l-immancati tala 292. Dana jurina bic-car illi scond ma joctru iż-żŭiegijiet bejn il kraba hecc ucoll joctor il għadd ta't-tfal immancati li jitnisslu minnhom.

***

Meta tfittex il xi ħadd għal l-alimenti x'teħodlu, l-ichel biss? G. F. (Il Belt)

Scond l-articolu 25 ta'l Ordinanza Numru 1 ta'l 1873, il-Ligi b-alimenti tifhem m'hux biss l-ichel iżda l-ilbies u'l chera ucoll, u jecc min jitlob daŭna l-alimenti hu l-iben jeŭ il bint għandu id-dritt ta'l-ispejjes ta'l-ischejjel ucoll.

***

Chemm haŭn nies f'id-dinja li jafu bl-ingliż? G. R. (Żebbuġ).

Fuk il 140 miljun. B'it-tedesc u b'ir-russu haŭn 75 miljun; b'il-franciż 51 miljun; bl-ispanjol 42 miljun; b'it-taljan 33 miljun u bil portughis 13 il miljun.

***

Liema chienet l-eŭŭel gazzetta li dehret f'id-dinja? P. C. (Musta)

L-eŭŭel gazzetta, jecc ŭieħed jista jsejħilha b-dan l-isem, chienet l-«Acta Diurna» ta' Ruma; li chienet tigi mŭaħħla ma'l ħitan minn żmien Ġulju Cesri (50 sena kabel Cristu) sa żmien il ŭakgħa ta'l-Imperu (476 ŭara Cristu).

L-eŭŭel gazzetta stampata dehret f'ic-Cina f'is-sena 382 ŭara Cristu.

M'il- 1447 il kuddiem f'il Germanja u f-Venezja bdeŭ joħorġu carti stampati bl-aħbarijiet ta' cull jum, u billi daŭna il carti f-Venezja chienu jimbigħu b'il prezz ta' "gazzetta" (biċċa flus li chienet tisŭa xi sitt ħabbiet tagħna) ħadu huma stess l-isem ta' gazzetta, isem li baka' nieżel sa'l-lum.

L-eŭŭel gazzetta li bdiet toħroġ cull tant żmien iżda bla ma takta chienet dic li deħret f-Anversa fl-1605, L-eŭŭel ġurnal li beda joħroġ cull jum deher fi Frankfort, f'il Germanja fl-1615 u li għadu joħroġ sa'l-lum, igifieri jgħodd il ħajja sabieħa ta'mitejn u tlieta u disgħin sena (293)!!

L-eŭŭel gazzetta ingliża ħarget fl-Londra fl-1622; u l-eŭŭel ŭaħda li dehret fl-America chienet il «Boston News Letter» fl-1704.

In-numru ta'l gazzetti li joħorġu ma'd-dinja collha hu ta 47,000 imkassmin hecc: fl-Istati Uniti u f'il Canada joħorġu 17,760; f'il Gran Brettanja 2,500; f'il Germanja 6'000; fi Franza 4,200; f'il Ġappun 500; fl'Italja 1,600, fl-Austrja u fl-Ungherija 2,200; fl-Asja (barra m'il Ġappun) 1 000; fi-Spanja 1,150; f'ir-Russja 800; fl-Aŭstralja 100; f'il Grecja 100; fl-Isvizzera 450; fl-Olanda 300; f'il Belġju 800, u f'il pajjisi l'oħra ta'd-dinja elf b-collox. In-numru ta'l copji li joħorġu ma tul is-sena ta' daŭna il gazzetti collha jlaħħak 9,481,610.000!

L-actar ġurnal li jxerred copji cull darba li joħroġ hu il "Lloyd's Weekly News" għaliex ilaħħak miljun u tliet mitt elf cull darba; ŭarajh jigi il «Petit Journal» ta' Parigi b-950,000 copja cull ħarġa.

***

Da'l ġranet cont il cażin inħares lejn żeŭġ t-ħbieb tiegħi li chienu kieghdin jilagħbu b'l-ohxon. Ŭieħed minnhom naksuh il flus u sliftu żeŭġ liri biex icompli jilgħab. Meta tlabtomlu ċahadni minnhom għaliex kalli li ma għandix dritt neħodhom. Nixtiek naf dana hux tasseŭ? A. M. (Sliema.)

Iva għandu raġun għaliex scond l'articolu 1473 ta' l-Ordinanza numru sebgħa ta'l 1868, min jislef flus li jcun jaf li ghandhom iservu għal-logħob ma għandu l-ebda dritt jeħodhom lura. Mela kejs tlusec mitlufa; għall'darb 'oħra iftaħ għajneic ftit ahjar.

Cun af ucoll li jecc tcun tilgħab ma xi ħadd u toħroġlu xi flus biex jilgħab jeŭ iddejnu, flusec huma mitlufa

fa ucoll, scond l-istess articolu; m'hux biss iżda jecc tilgħab ma' xi ħadd, titlef u tħallas, għandec, scond l-articolu 1476 ta'l-istess Ordinanza, id-dritt li targa titlob lura il flus li tcun ħallast, basta titolbu permezz ta'l Korti, fi-żmien xahrejn m'ill ġurnata li tcun ħallast, li jatic lura ħŭejġec.

***

R. L. (Birchircara) chitibli — "**Jiena għandi għajnejja ftit tajba; it-tifel tiegħi ħareġ jixbaħni u għandu sa'l-laħam ħażin. Tista tgħidli ftit x'nista nagħmlilhom?**"

F-loc li 'nŭieġbec jiena sejjer ristampalec it-tŭissijiet li il bravu Professur Manché (l-aħjar tabib ta'l għajnejn li għandna f-Malta) chiteb għal morda ta' l-Istitut tiegħu, u li huma daŭn:—

TŬISSIJIET FUK IL GĦAJNEJN.

1. Il għajnejn huma l-actar ħaġa għażiża li għandna, imma huma ucoll l-actar parti delicata ta' gisimna; għaldakstant għandna nibżgħu għalihom u niccuraŭhom seŭŭa jecc jimirdulna.

2. Biex insalvaŭ għajnejna l-eŭŭel ħaġa li tinħtieġ hija l-indafa billi naħsluhom spiss u b-hecc inneħħu cull ma jcun daħal ġo fihom li jista jgibilna il mard; it-tieni illi ma nisforzaŭhomx b'ix-xogħol actar milli jifilħu specjalment jecc ma jcunx hemm daŭl tajjeb fejn incunu naħdmu; u 't-tielet li ma nittrascuraŭx li 'nchellmu 't-tabib ta' l-għajnejn meta 'nħossu xi ħaġa, il għaliex meta 'l mard jidħol il geŭŭa actarx ma jfiekx.

3. Cull min ma jarax ċar (seŭŭa tfal chemm cbar) tant m'ill krib chemm m'ill bogħod, għandu jersak kuddiem it-tabib biex jecc jista jcun jirrimedjalu għal dac li jcollu: b-daks hecc jonkos it-tŭerriċ, jonkos l-ugiegħ ir-ras ŭakt ix-xogħol u il kari, u jonkos ucoll il għama li jigi bl-isforzi li ŭieħed jagħmel meta ma jcollux in-nuċċali li jeħtieġlu.

4. Ħafna mard ta'l għajnejn jintricheb; għaldakstant ŭieħed għandu jokgħod attent illi ma jcollux x-jaksam ma' min hu marid b-għajnejh.

5. Barra minn dana collu, il mard ta'l għajnejn jigi m'id-duħħan, m'it-trab ta' l-ajru, m'it-tipjip u ix-xorb iż-żejjed, m'id-daŭl kaŭŭi ta'x-xemx jeŭ ta'l luce elettrica, minn nukkas ta' irkad, mi'x-xogħol irkiek f-lochijiet bla daŭl, u m'ill mardijiet collha ta'l gisem illi jgħakksulna saħħitna, 'l għaliex meta 'ncunu debboli u fjacchi 'l mard ta'l għajnejn actar ikagħbarna.

6. Billi 'l għajnejn huma ħaġa delicata ŭisk, katt la iċċappsu cull ma' jgħidulcom il ħbieb u 'l girien; imma okogħdu fuk li jgħidilcom it-tabib illi jcun għamel chemm sata' biex jitgħallem dana il mard u jcun ra eluf ta' morda bħalcom.

7. It-*Tracoma* (jeŭ laħam ħażin) hija marda li tintricheb; għaldakstant cull min hu marid biha għandu jagħmel chemm jista biex ma icappasx il ħattieħor; u min ma hux marid għandu jokgħod attent li ma jeħodiex.

8. Dina 'l marda tintricheb billi 'l ħmieġ u 'd-dmugħ, li joħroġ m'ill għajnejn morda biha, imiss jeŭ jidħol f'ill għajnejn ta' ħattieħor; għalecc huŭa ta' pericolu cbir illi ŭieħed jaħsel ŭiċċu fl-istess friscatur, jixxotta bl-istess xugaman, juża l-istess mċctur ta' xi ħatt marid. Jinħtieġ li 't-tfal ma jilgħabux ma' tfal oħra morda u ma jħallux id-dubbien jokgħod fuk għajnejhom, għaliex jista jcun gej minn fuk xi ħadd marid.

9. Tinħtieġ l-acbar indafa f'ill għajnejn u fl-idejn kabel ma naħsluhom, tant f-daŭc li jcunu morda biex inakksu it-tisfija minn għajnejhom u b-hecc tonkos di'l marda m'ill paijis; chemm ucoll f-daŭc li ma humiex morda biex ibegħdu il periclu li jistgħu jirchbuha.

10. Dina hija marda li tinsab actarx f'il fkar għaliex ma jzommux l-indafa, jorkdu ħafna ma xulxin fi cmamar żgħar u magħluka, u għaliex ma jatux ircaptu li jiccuraŭ ruħhom meta jħossu xi ħaġa żgħira f-għajnejhom.

11. Hija marda li tibda bil mod il mod u, meta jgħaddu xhur jeŭ forsi snin, tiżdied tant illi 'x-xifer ta'l għajn jinkaleb il geŭŭa, 'x-xagħar jidħol u jħocc ma'l ħabba ta'l għajn u jgib il panni u 'l bjadad.

12. Il cura għanda tcun magħmula seŭŭa u titcompla sa chemm igħid it-tabib; għax jecc tinkata kabel il ŭakt, dac li jcun sar ma jservi xejn, imma jinħtieġ li jimbeda collox m'ill ġdid għaliex il-laħam ħażin jarġa jitrabba.

C. P. mi'l Ħamrun chitibli:— "**Jiena l'it-tfal tiegħi niskihom l-imbit u 'l cafè. Nixtiek naf jecc nagħmilx tajjeb jeŭ lè?**"

Tagħmel ħażin ŭisk, l-actar jecc ulied għadom ma laħħkux l-erba snin. Hecc igħallimna il għaref Professur Valvassori-Peroni, li chiteb ctieb sabieħ ħafna fuk it-trobbija ta'l-ulied. Meta l'it-tfal iddarruhom bl-imbit u bil cafè jsiru actar kliel, iŭieġbu ħażin u jibcu minn xejn, ma jorkdux biżżejjed b'il-lejl, u xi dakkiet jatuhom sa'l l-egħxieŭi, meta ma jimirdux bi'l fŭied u bi'l milsa ucoll. Mela l-aħjar l'it-tfal tuhom jixorbu l-ilma biss; u jecc kabel tatuħ għalja u tħalluħ jicsaħ, imgħotti, jcun aħjar. L-istess ingħejdu għal birra, għa't-tè u għal l'ispirti collha. Min iradda għandu jiftacar li l-ispirtu li jixrob igħaddi ma'l ħalib u jsaccar, bi ħsara cbira, l'it-tarbija,

***

C. M. mi'l l-Isla, chitibli:— "**Meta nicteb bil malti nitfixchel ħafna fejn inkiegħed l-j, jeŭ ic-c u 'l g bit-ticca. Nixtiek naf jecc hemmx xi regola biex ŭieħed jista jużahom tajjeb.**"

Ir-regola teżisti, u hi ħafifa ħafna. F-cull sillaba ma jista katt icolloc actar minn vocali ŭaħda. Mela meta jiddhirlec li f-sillaba hemm actar minn vocali ŭaħda, l-oħrajn icunu jridu jsiru consonanti. Issa l-i hi vocali u l-j hi consonanti. Nieħdu 'l chelma «paiiisi:» fiha, 'nħossu li hemm erba ilħna ta'l i. Iżda liema minnhom għandom jibkgħu vocali, u liema jitbiddlu f-consonanti? Inkassmu il chelma f-sillabi hecc:— «pai-ii-si,» u 'nsibu li fl-eŭŭel sillaba hemm a u i; l-a ma tista titbiddel f-xejn, mela tibka hi il vocali, u l-i jssir j consonanti. F'it-tieni sillaba hemm żeŭġ i; mela ŭaħda minnhom trid tibka vocali u l-oħra consonanti. F-cas bħal dan għanda titbiddel f-consonanti dejjem l-ittra ta' l-eŭŭel, mela f'it-tieni sillaba jsiru «ji». F'it-tielet sillaba ma hemmx ħlief i, mela dina, bil fors, trid tibka vocali, u għalecc ma titbiddilx. Mela nictbu «pajjisi», u issa taf fejn għandec tkiegħed l-i vocali u l-j consonanti u għala. Għal l-istess raġuni nictbu: taj-jeb, baj-tra, chej-jel, Mu-lej, xejn.

L-istess regola tisŭa biex tcun taf fejn għandec tuża l-u vocali u l-ŭ consonanti, dic li f-xi cotba jictbuha w. Jiena din l-ittra w fi'l malti ma togħġobnix għaliex fiha rieħa ta' ngliż ŭisk. F-loca daħħalt għal l-eŭŭel darba fi'l malti l-u bl-accent ŭ, għaliex dehirli li bħal ma għandna c, g, u z, bit-ticca u h bi'l gibda, ma hi xejn ħaġa cbira li icollna ucoll ŭ bl-accent. Jecc fhimt tajjeb ir-regola ta'l j, tibda tuża l-ŭ bla tbatija ta' xejn. Jecc trid taf l-ujiet ta' «seuua» humiex consonanti jeŭ lè, aksam il chelma fiż-żeŭġ sillabi tagħha u 'ssib li, ladarba fl-eŭŭel sillaba hemm l-a vocali, l-u bil fors trid issir consonanti ŭ; għal l-istess raġuni l-u ta' t-tieni sillaba trid issir consonanti ucoll. Mela nictbu:— geŭ, bdeŭ, te-ŭa, ħleŭ-ŭa, ŭi-e-ħed, ŭirt, ŭer-ŭer. Daŭna iż-żeŭġ regoli ma issibhom mictuba 'mchien għaliex sibthom jien, u l-ŭ bdiet tuża ruħha fi'n-«Naħla». Nixtiek naf jecc togħġobcomx actar mi'd-w, u jecc ir-regoli humiex ċari biżżejjed għal cullħadd.

Ingħaddu 'ssa biex infehmu fejn tuża ic-c u il-g bit-ticca.

Cull fejn issibu c jeŭ g bla ticca, fi'l chitba maltija (fi'l bidu, f'in-nofs jeŭ f-tarf il chelma ucoll) għandhom dejjem leħen jebes, barra minn meta jcunu kabel il vocali e jeŭ i; araŭ:— gamblu, camra, frac, grieg, gaŭgaŭ ecc. gemel gips, cint, Censu, ecc.

Meta 'l-leħen jebes tac-c u ta'l g trid tagħmlu ħelu żid it-ticca fuk ras l-ittri.

Mela cull meta trid leħen ħelu ta'ċ jeŭ ta'l ġ, uża dejjem it-ticca, barra minn meta daŭna 'ż-żeŭġ ittri jaħbtu kuddiem e jeŭ kuddiem i, għaliex huma ħelŭin ġa minnhom stess. Trid taf jecc f'il chelma «iggelgel» jidħlu ticchi jeŭ lè? Ara ŭara il g dejjem x-għandec. Ŭara l-eŭŭel ŭaħda hemm g (consonanti) mela biex issir ħelŭa trid it-ticca; it-tieni u it-tielet ma jridux għaliex ŭarajhom jaħbtu żeŭġ ejjiet. Għal l-istess raġuni nictbu: ġolġol, ġobna, ġonna, ċomb, ċapċap, ġbara, ċanga, larinġ, paċpaċ, ecc. u geŭża, geru, gelgel, cekcex, ciċ, ciċri, ecc. Ticteb:— ħareġ, ŭerċ, sarġ, taċċ, għaliex ŭara il g u iċ-c ta'l-aħħar ma hemmx u la e u lankas i.

STORJA TA'L PAPIET

L-Istorja ta'l Papiet hi l-istorja ta'l insara collha; u bħal ma cull bniedem għandu jcun jaf x'ġara f-pajjisu u min chienu is-slaten li ħacmu fuku; hecc ucoll cull nisrani għandu jcun jaf il ħajja u 'l-għamil ta'l Papiet, biex icun jaf chemm hi glorjusa l-istorja ta'l Cnisja li biha jemmen, u chemm ghideb kalgħu l-egħdeŭŭa contra ħafna papiet; sabiex b-hecc cull nisrani, armat b'is-seŭŭa f-idu, jcun jista jiddefendi il capijiet ta'r-Reliġjon tiegħu contra daŭca li ma jcunux kraŭ ħlief il cotba ta'l egħdeŭŭa u m'hux il vera storja.

*Malta dejjem chella 'mħabba cbira lejn il Papiet, u dejjem uriet l-acbar kima lejhom, f-cull żmien, minn mindu l-Appostlu San Paŭl għamilna 'nsara; għalecc nitma li dina l-*Istorja ta'l Papiet*, li jiena ġbart minn fuk l-aħjar aŭturi, u l-actar minn fuk l-opri famusi ta'l Cardinal Tripepi, tigi milkuha b-ferħa cbira, u li cull nisrani jfittex li jxerridha ma' ħbiebu sabiex il glorji ta'l Cnisja ta' Gesù Cristu u ta'l Capijiet tagħha jiġu actar magħrufa minn cullħadd.*

I.

SAN PIETRU.

Saltan f-Ruma 25 sena, xahrejn u 7 t-ijiem. Ŭasal f'is-sena 42 ŭara Cristu u miet f'id-29 ta' Ġunju ta's-sena 67.

Meta Cristu għalak it-tletin sena ħareġ ixandar it-tagħlim tiegħu, u għalecc mar għammar f'Cafarnaŭ li kiegħda fuk ix-xatt ta'l Għadira ta' Gennezarett. Darba ŭaħda x-ħin Cristu chien miexi ma' tul ix-xtajta ta' dina il għadira lemaħ il Xmun bin Ġona f'il ħin li chien kiegħed icala it-tartarun, sejjaħlu u Xmun minnufih telak it-tartarun li chellu f'idejh u telak għal ŭarajh. Dic is-sejħa għamlet l'il Xmun ŭieħed m'il l-appostli ta' Cristu.

Xmun intela b'il ħrara u bl-imħabba lejn it-tagħlim li beda jxandar Gesù, u hu chien l-eŭŭel ŭieħed li stkarr li Cristu chien Bin-Alla u li kabeż għalih f'il ġnien ta'l Getsemani. Cristu taħ il-lakam ta' «*Cefa*» li jfisser «*ħaġra*», ŭegħdu li għandu jcollu il ħacma fuk l-oħrajn, u lilu biss, bħal ma jgħidilna San Matteŭ, kal daŭna il chelmiet:— «U jiena ngħidlec li inti Pietru u fuk dina il ħaġra nibni il Cnisja tiegħi, u il bŭieb ta' l-infern ma jcollhom l-ebda setgħa contra tagħha. U jiena natic l-imfietaħ ta's-saltna ta's-Smeŭŭiet, u dac collu li tcun irbatt fuk din l-art jigi marbut f'is-Smeŭŭiet, u dac collu li tcun ħallejt fl-art jigi maħlul f'is-Smeŭŭiet.»

Dina il ŭegħda Cristu raġa' ġeddidha ftit kabel ma tala' f'is-Smeŭŭiet meta darba deher l'il Xmun Pietru u kallu:— «Irgħa il ħrief tiegħi, irgħa in-ngħaġ tiegħi». U b'dana il cliem San Pietru ġiè maħtur bħala ragħaj ta'l merħla ta' Cristu, bħala ħachem ta'l insara collha.

Cristu dejjem ŭera li ried l'il Pietru jaraħ bħala cap ta' l-oħrajn: San Pietru dejjem jissemma kabel l-appostli l-oħra;- Cristu chien dejjem jitchellem miegħu il bicċa il cbira meta chienu jcunu f'xi festa jeŭ f-xi ŭirja; Cristu għażel id-dgħajsa tiegħu biex minna jxandar il chelma 'mkaddsa tiegħu; Cristu ħasillu riġlejħ kabel l-oħrajn fl-aħħar cena, u dejjem żammu ma' dŭaru bħala xieda ta'l għeġubijiet u ta't-tagħlim tiegħu.

Malli Cristu tala' is-sema San Pietru, billi hu chien maħtur bħala Cap ta'l Cnisja, ta' ruħu, b-ħeġġa li ma bħala, biex ixandar it-tagħlim imkaddes ta' Gesù. Hu chien li ħabrec biex San Mattija giè magħżul bħala Appostlu ġdid f-loc Ġuda Iscarjota, li chien lagħab l'il l-Imgħallem tiegħu, u chien hu li beda l-eŭŭel ŭieħed ixandar l'il ġnus collha il chelma t-Alla.

Għamel ucoll ħafna għeġubijiet; ċanfar l'il Ananija u l'il Saffira, li ŭakgħu mejta f-riġlejħ; għacches il kerk ta' Xmun is-Saħħar.

Ŭara li għażel bħala Iskof ta' Gerusalemm l'il Ġacbu 'msejjaħ «it-Tajjeb», mar f-Antiocja, fejn beda joctor il għadd ta'l Insara. Minn hemm San Pietru mar fi'l Pontu, fi'l Galazja, fi'l Cappadoċja, fl-Asja, u fi'l Bitinja, biex ixandar it-tagħlim ta' Cristu.

San Paŭl, meta sar nisrani, mar għandu f-Gerusalemm għaliex hu chien il Cap ta' l-appostli u il Ħachem ta'l cnejjes insara collha.

F-Joppe San Pietru chellu dehra ta'l għaġeb li fiha Alla ħabbarlu li chellhom jakilbu 'nsara ħafna pagani; u l'eŭŭel ŭieħed li resak f-riglejh San Pietru biex iħaddan il Ligi il Ġdida chien Cornelju, iċ-ċenturjun ruman ta' Cesarea flimchien ma'l familja tiegħu.

Alla 'mbagħad nebbħu biex imur ixandar il chelma 'mkaddsa tiegħu f-Ruma, li chienet il belt eŭlenija ta'l Paganesmu. Allura San Pietru ħatar bħala Iskof ta' Antiocja l'il Evodju u hu telak lejn Ruma fejn ŭasal f'is-sena 42 ŭara il miġja ta' Cristu f'id-dinja, fiż-żmien li chien isaltan f-Ruma l-Imperatur Claŭdju; u f'dic il belt li chienet imgħargħra f-cull kerk u f-cull ħażen, San Pietru ŭakkaf is-salib imkaddes li hu is-sinjal ta's-seŭŭa u ta' cull daŭl.

Minn Ruma raġa mar f-Gerusalemm biex isaħħaħ il cnisja ta' hemm; iżda Erode Agrippa kabdu u tefgħu f-kiegħ ta' ħabs. L-insara collha talbu għalih, u ma'l-lejl l-anġlu t'Alla niżel u ħelsu m'il ħabs, u raġa mar f-Ruma. L-Imperatur Claudju xandar editt li bih checċa l'il Lhud collha minn Ruma, u għalecc San Pietru raġa mar f-Gerusalemm fejn ħa sehem fil Concilju cbir li sar hemm, u bħala cap ta' dica il Lakgħa ŭettak il fehmiet tiegħu. Malli miet l-Imperatur Claudju San Pietru raġa mar Ruma fejn chien kiegħed isaltan il chiefer Neruni. Minn Ruma bagħat nies biex ixandru il chelma t'Alla ma' l-Italja collha, fi'l Gallja, f'ix-xtut ta'l Africa u f-pajjisi oħra; u gighel l'il San Marc li jicteb l-Evanġelju tiegħu, u hu stess chiteb żeŭġ ittri l'il l-insara.

Neruni beda jaħkar l'il l-insara bi ħruxija li ma bħala, u l-eŭŭel li messhom sehimhom chienu San Pietru u San Paŭl, li chien ucoll jinsab f-dic il belt, għaliex geŭ mitfuhin f'il ħabs ta' Mamertinu ta' ħdejn il Campidolju. Ŭara disa xhur, f'is-sena 67 ŭara il migja ta' Cristu u ŭara 25 sena li chien ilu Papa, f'id-29 ta'Ġunju giè 'msallab, chif ried hu, rasu l-isfel, għaliex kal li ma chienx ħakku li jissallab rasu il fuk bħal l-Imgħallem tiegħu Gesù.

Giè midfun f'it-triek Aurelja fejn il-lum jinsabu il Basilica u il Palazz ta'l Vatican.

San Pietru miet, iżda ŭakkaf f-Ruma l-eŭŭel ġebla ta's-saltna glorjusa ta'l Papiet u biddel dic il belt faħxija u karrieka f'it-tron ta' Cristu, f-Omm ta'l insara collha.

A. Levanzin.

Esperanto

L-Esperanto hu miexi b'ir-rieħ fi'l kala ġmielu, ma' d-dinja collha. Xi ħmistax il ġurnata ilu, fi Dresda (ŭaħda m'il l-actar bliet cbar u jmportanti ta'l Germanja), sar ir-raba Congress, u dina il Lakgħa tant irnexxiet li bi ħsiebi nitchellem fukha magħcom actar f'it-tul f-numru ieħor. It-tliet Congressi l'oħra saru: l'eŭŭel ŭieħed f'Boulogne-sur-Mer fi Franza, fl-1905; it-tieni f-Ginevra, fl-1906 meta 'l Papa Piu X bagħat ibierec l'il l-Esperantisti collha li ħadu sehem, u it-tielet f-Cambridge, fejn hemm ŭaħda m'il l-akŭa Universitajiet m'hux biss ta'l Inghilterra iżda ta'd-dinja.

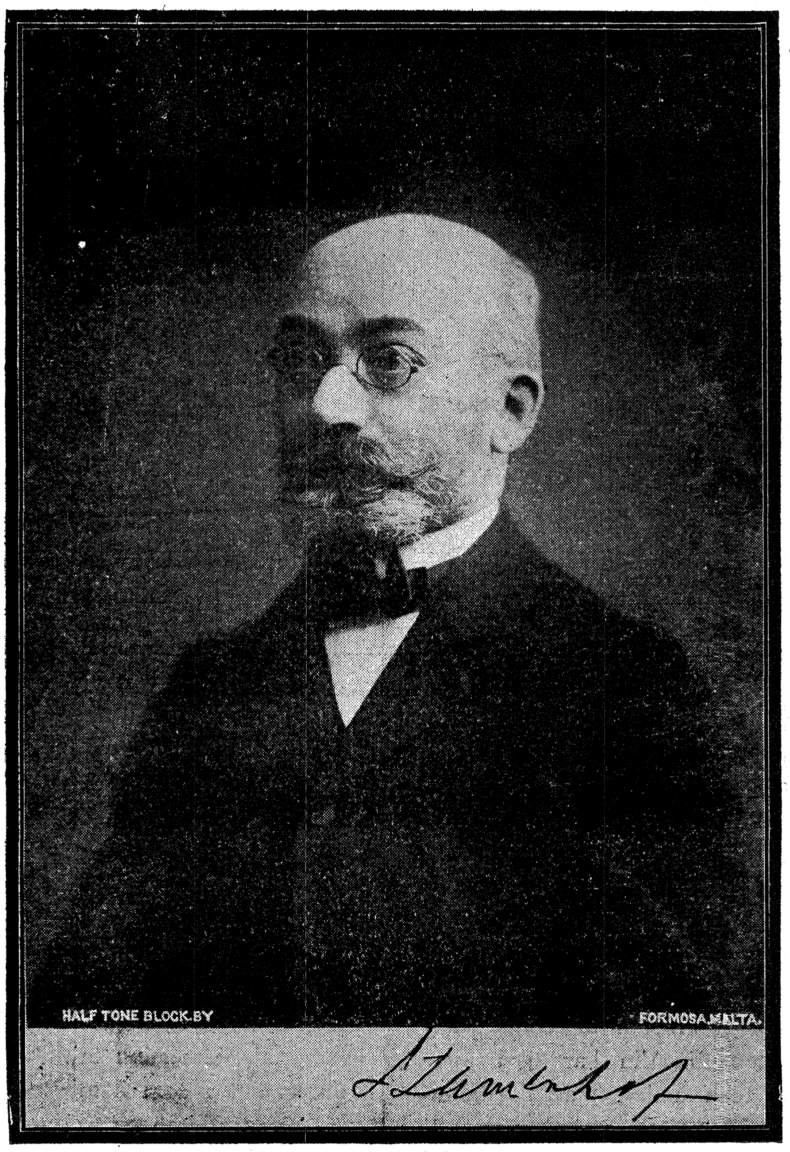

Ingħid jien, chiecu l'Esperanto chien dic il biċċa ġen li riedu jpinġuħ ħafna injuranti, chienu sejrin jeħduħ hecc b'is-serjetà il Franciżi, l-Ingliżi u it-Tedeschi, u jdaħħluħ saħansitra fl-Universitajiet tagħhom? Il Ġappuniżi fehmu il ħtieġa tiegħu u m'hux biss li ġa għandom ġurnal bl-Esperanto, iżda daħħluħ fl-Università ucoll billi għamlu Cattedra f-Tokjo, li tgħodd ma't-800 scular. Il Prof: Boirac, Rettur ta'l Università ta' Digione; il Dr. Pollen, il għaref lingŭista ingliż, il Marchis De Beaufront, il cbir lingŭista franciż; il Prof: Bourlet ta' Parigi; il Prof: Sac: Giambene ta' Ruma; Villareal, il President ta's-Senat ta'l Perù, il Prof: Merey, ta'l Accademja ta' Parigi, u id-Dr. Coreau, Logotenent-Gvernatur ta'l Congu, huma ftit minn daŭc il *boloħ* li ħabblu rashom bl-Esperanto.

L'Esperanto għandu ġa fuk it-tletin ġurnal imxerrdin ma'd-dinja collha; hu 'mdaħħal f-actar minn sebgħin pajjis m'il l-Islanda sa'l Cap ta' Buona Speranza; m'il Ġappun sa'l Messicu, sa'l Alasca, sa's Siberja sa'l Chilì, sa'l Congu u saħansitra sa's Siam u sa's-Society Islands.

Mela ta' daŭc li meta jisimgħu l-isem ta' l-Esperanto jitbissmu jidħcu u jridu jagħmluha ta'l ħelŭin b-dac li ma jifhmux fih, la tatu l-ebda cas; ħalluhom jixxalaŭ imgħargħrin fl-injuranza tagħhom u inkom tgħallmu, bla ma titilfu l-ebda żmien, dina il lingŭa tant ħafifa, tant sabieħa u tant meħtieġa u li biħa tcunu tistgħu f-kasir żmien tiftehmu ma'n-nies ta' truf id-dinja. Min jaf m'hux ħażin it-taljan u l-ingliż, fi ftit ġmiegħi, jcun jista m'hux biss jakra il ħafna cotba sbieħ li hemm mictubin b-dina il-lingŭa, iżda ucoll jiccorrispondi ma'nies li chiecu katt ma chien joħlom biss li jista katt jiftihem magħhom icun jista, bi ftit ħala ta żmien, bi spisa l-actar żgħejra, jiccummerċja ma' pajjisi li chiecu katt ma chien icun jista biss jaf hlief b-isimhom, billi l-ilsna tagħhom huma ŭisk tkal u irid ħafna snin biex titgħallimhom.

Biex ma nibkgħux dura, meta f-pajjisi 'mdaŭŭla ħafna actar minna, lakgħuħ b'il ferħa, tħajjart li 'nxandar it-tagħlim ta' l-Esperanto, u b-dina ix-xeŭka sejjer ingibilcom daŭna il-lezzjonijiet biex titgħallmuħ. Ħallu il boloħ jakilgħu għajnejhom u jifirħu; iż-żmien hu ittal miz-zalzett, u il kuddiem għad cullħadd jara min chien l-actar ibleħ u miġnun fostna, bejn min tgħallimha u bejn min le.

Jiena ridt inżejjen dana l'eŭŭel numru ta'l ġurnal tiegħi b'ir-ritratt ta' d-Duttur Luigi Zamenhof, l-aŭtur ta' l-Esperanto, u li bagħatli hu stess iffirmat b-ismu; u nifhem li cullħadd jieħu gost billi jħollu ix-xbiħa ta' dac li għad icun magħdud bħala uieħed m'il l-acbar nies ta'd-dinja.

Id-Duttur Zamenhof hu tabib ta'l għajnejn u jokgħod f-Varsavja, belt capitali ta'l Polonja, pajjisu, u għandu ma'l ħamsin sena. Dana jaf sbatax il-lingŭa u dam ilesti l-Esperanto għal ħmistax il sena. Franza, għal għerfu, tatu il midalja ta'l-Legione d'Onore. Xi sena ilu saret f-Parigi lakgħa bejn l-aħjar lingŭisti ta' d-dinja biex jaraŭ liema hi l-aħjar lingŭa internazzjonali; u ŭara ħafna studju għażlu l-Esperanto, bi'l patt li jseŭŭulu xi żelluma żgħejra li sabulu. Dana jfisser biċ-ċar li l-Esperanto, f'is-sustanza tiegħu, hu sistema ŭisk tajjeb biex iservi bħala lingŭa bejn in-nażżjonijiet; u jkaŭŭilna kalb-na biex nidħku aħna meta naraŭ x'injurant li jrid jidħak bina, jeŭ xi ġurnalista ta'l Labba gożż li, bla ma jaf x-ifisser, irid igħaddi iż-żmien bl-Esperanto u b-daŭc li jridu jxerrduħ f-daŭna il Gżejjer.

Meta issa tcunu tafu x-in-hu bejn ŭieħed u jeħor, dana l'imbierec ta l-Esperanto, tintebħu minnufih jecc id-daħc u iż-żuffjett jixirkux izjed l'il min ried jidħac bina milli lilna u li'l l-Esperanto.

Aħsbu ftit b-rascom u kejsu ftit b-xibircom u tħallux min iberridcom b'il csuħat u il pastażati; tgħallmu l-Esperanto, u jecc ma tcunux takblu ma xi *għorrief* ta' Malta, ħudu pacenzja, tcunu għallankas takblu ma'l fjur ta'l għerf ta'l Europa u ta'l America chif iduru.

Halli mela nati bidu biex nuricom chemm hi ħafifa u chemm hi sabieħa dina il lingŭa.

★

L-alfabet fih 28 ittra; daŭna iż-17 minnhom jinkraŭ seŭŭa seŭ bħa't-taljan:—

a, b, d, e, f, i, l, m, n, o, p, r, s, t, u, v, z.

Billi l-Esperanto hu lingŭa fonetica l-ittri collha dejjem

għandhom l-istess leħen, u cull leħen dejjem jinchiteb bl-istess ittra. Ma hemmx, għalecc, ittri li ma jinkraŭx jeŭ li f-chelma jinkraŭ mod u f-oħra ieħor, bħal ma jigri spiss f-lilsna oħra. Dana il cliem li gej jinkara seŭŭa seŭ bħa't-taljan; m'hux biss; iżda jfisser ucoll l-istess ħaġa:—

Alabastro,— Alfabeto,— Asfalto *(dac li jiċċangaŭ bih it-torok)*,— Avo (*nannu*),— Bastardo,— Bulbo *(basla)*, — Dio, — Dorso *(dahar)*, — Forno, — Labirinto,— Lardo *(grass)*,— Leopardo,— Libro,— Lino *(chittien)*,—Litro *(chejl)*,— Lupo, — Mito (*ħrafa*),— Membro, — Meridiano,— Metro,— Minuto,— Mirto *(rand)*, — Mistero, — Momento,— Mondo,— Monumento,— Mulo *(bagħal)*,— Muro *(ħajt)*,— Nervo,— Olivo,—*(siġra ta'ż-żebbuġ)*, Oro *(deheb)*,— Palato (*iddeŭkien*),— Parlamento,— Patrono (*protettur*),—Pino (*arżnu*), — Pomo (*tuffieħa*),—Ritmo(*ta'l poeżija*),— Saluto (*tislima*),— Senato, — Smeraldo, — Sultano, — Teatro, — Tempo (*żmien*), — Trono, — Tumulto (*għagħa*),— Universo,— Vento (*rieħ*),— Verso,— Vino (*imbit*).—Testamento.

Akraŭ, immela, l-istess bħa't-taljan u araŭ tistgħux tfissruħ ŭieħidcom, dana ittaħriġ li gej:—

La (il) mondo estas (hu) granda (cbir.) La granda mondo estas bela (sabieħ). La libro estas bela. La alta monumento estas granda. Dio estas eterna. La eterna Dio estas bona. La teatro estas nova (ġdid). La tempo estas longa (tŭil). La sultano estas modesta (kiebi). La lupo estas avìda ('mlebleb b'il ġuħ). La severa (imkit) sultano estas sur (fuk) la alta trono. La oro estas bela.

Issa, billi fl-Esperanto, meta takra, il għafsa ta'l leħen dejjem taka banda ŭaħda, igifieri fuk is-sillaba ta' kabel l-aħħar, hemm ħafna cliem fl-Esperanto li jfisser l-istess ħaġa bħal cliem taljan u ma jakbilx miegħu biss għaliex f'it-taljan il għafsa ta'l leħen issir fuk sillaba oħra.

Daŭna il chelmiet, ifissru l-istess bħa't-taljan, iżda meta takraŭhom ŭakkgħu l-aċcent fejn taraŭħ immarcat.

Aerostàto (*ballun*),-- Apostòlo,-- Atòmo,-- Barbàro,-- Debìto, (*dejn*),-- Diamètro,-- Epitèto (*lakam*),-- Fenomèno,-- Filantròpo (*ŭieħed li jħobb il bniedmin*) -- Fosfòro,-- Idòlo,-- Individùo,-- Periòdo,-- Polìpo (*karnita*),-- Popòlo,-- Premìo, -- Proletarìo (*ŭieħed ta'l poplu baxx*),-- Sabàto (*nhar ta'Sibt*),-- Sandàlo,-- Simbòlo,-- Sinòdo,-- Spirìto,-- Tempìo,-- Utèro,-- Vespero (*filgħaxija*),-- Seminario,-- Titòlo.

Fl-Esperanto ma hemm katt, fl-istess sillaba, ittri doppji, bħal ma hemm fl-ilsna l-oħra; u għalecc da'l cliem li gej ifisser l-istess bħa't-taljan:----

Ananaso (*frotta*);-- Aparato,-- Apetito,-- Aresto,- Balo (*ballu*),--Baso,-- (*baxx ta't teatru*),-- Drapo,-- Duelo,-- Fero (*ħadid*),-- Mantelo,-- Metalo,-- Modelo,-- Morbilo (*ħożba*),-- Ombrelo,-- Profito,-- Progreso,-- Raporto,-- Tirano,-- Vasalo (*sudditu*).

(*jissocta*)

CHIEFRA!...

«Lè m'hux tasseŭ li'n-nisa għandom kalb.»

G. MUSCAT-AZZOPARDI.

MA contx jien bgħadtec?— Cont ħsibt li kalbi
għal'l bruda tiegħec - birdet ucoll;
cont ħsibt li 'l chiefer— cliem iebes tiegħec
l-irbàt ta' imħabbti— chien k'ed iħoll.

Intbaħt li kalbi— 'rbatt ma' kalb dgħajfa
u li l-imħabba— ma tafx x-inhija;
ridt fis nitgħakkal —m'il bluha tiegħi
la b-da'l mod chiefer— mort tkarrak bija;

u minn kiegħ kalbi— sħitt dic is-siegħa
li rasi 'ntilfet— ŭara 'l ġmiel tiegħec;
tasseŭ li cheŭcbti— timraħ f-sem' icreħ
la biex tekridni— lakkgħitni miegħec.

'Ma geŭ kaluli— li 'mħabba ġdida,
f-kalbcc cherrejja,— m'il ġdid mort crejt.
Makdart fruhitec;— 'ma ŭièci chibes
u... min jifhimni ?... nibchi 'nfexxejt.

« Għarraktli saħħti— żdingajtli xogħli...
« l-egħŭiedi tiegħec— cont jien dammejt...»
ftacart, fl-eħ darba— li ħlift li tħobbni,..
li tħobb biss lili.— u emminni bchejt.

Ftacart f-xi lejla— tasseŭ ta'l hena,
(f'il beŭs imxigħel)— li kattajt ħdejc...
ftacart fi ljeli— bla ngħas, u fl-ibħra
li fridt biex, chiefra !— ŭarajc jien ġrejt...

Ftacart li 'mħabbti— collha cont tajtec,
u ta' dan miegħi— b-kerk cbir imxejt.
Intbaħt li vittma— cont ta' fruhitec..
li għadni 'nħobboc— intbaħt... u bchejt...

Lixandra. N. VALENZIA.

Cliem il Għorrief.

«Biex tcun kiegħed tħobb l'il pajjisec tasseŭ chif imissec għandec tfittex biex ittieħ fic innifsec iben hecc tajjeb li ma jcollhiex għa'x tistħi minnec m'ħux biss, iżda li tcun tista tiftaħar bic. Li tcun ŭieħed minn daŭc li jżebilħu it-tŭemmin u iddraŭŭiet tajba, u fl-istess ħin trid tħobb chif imissec l'il art tŭelidec huma żeŭġ ħŭejjeġ li ma jistgħux jokogħdu flimchien, daks li ma jistax icun li tcun tħobb tasseŭ mara bla ma taraha bi cbira xejn li tibdilha.

Jecc il xi bniedem li jżeblaħ il cnisja, il kdusija ta'ż-żŭieġ li 'mgiba tajba u is-seŭŭa, tisimgħu jgħajjat: «Patrija, patrija» la temmnux. Dac hu patrijott b-żeŭġ uċuħ, dac hu iben ta' pajjisu m'il l-agħar.»

SILVJU PELLICO.

DAHHAK.

L-AHJAR PARIR? F-ūaħda m'il Krati ta' l-America, ftit snin ilu, ġara dan il fatt li ħakku min jarġa jsemmieħ.

Kuddiem dina 'l Korti giè 'mressak ūieħed li chien katel, u billi dana chien fkir daks Ġobb u għalecc ma chienx joħlok flus biż-żejjed biex iħallas avucat, talab l'il Korti biex tatieħ ūieħed hi b'xejn.

L-Imħallef talab l'il l-Avucat Brombos, li chien jinsab fi's-sala, u kallu: "Hu miegħec f-camra għal nofs siegħa l'il dana il bniedem; isma cull ma jgħidlec u tieħ l-aħjar parir."

Uara xi nofs siegħa l'Avucat Brombos ħareġ f'is-sala ūaħdu. L-Imħallef staksieħ x'sar minnu il ħati. L-Avucat ūieġbu: "Meta smajt dac li chellu jgħidli, għedtlu biex jakbeż m'it-tieka u jaħrab m'il l-actar fis. Dana hu l-aħjar parir li stajt natieħ."

A.— Puh! dan Ġanni xi bniedem hu? Ma għandu xaba katti cull ma jaraū għajnejh irid jagħmlu tiegħu minnufih, u jibka jibka sa tgħaddi ta' rasu....

B.— Pepp, incun nafulec, Ara chif tagħmel u ressku ftit lejn binti Mari....

IN-"NAHLA" FIL CCINA.

RAVJULATA B'IL CHIF!

Hu ftit iżjed minn quart smid; kiegħdu fuk cicnatur u għamel b-idec ħofra f-nofs ċana it-tkiek. Ofsok ġo dina il ħofra bajda sħieħa u żid magħha isfar ta bajda oħra. Żid, b'il ftit il ftit, b-xi sold ħalib, ftit melħ u agħgen collox seūūa sachemm jidhirlec li hi maħduma tajjeb. Ħalliha tokgħod għal siegħa; imbagħad rakkakħa b'il-lembuba sa 'ġġiba ħxuna ta' xelin, u aktaħħa rca roti daks fomm ta' chiccra ta't-tè u ħallihom f-gemb. Hu 'mbagħad ftit iżjed minn nofs quart sidra ta'l ħasi mixūi u isħakha tajjeb; ħu ftit iżjed minn nofs quart perżut ingliż imkatta irkiek irkiek; ħu xi nofs quart animella ta'l għoġla, moklija tajjeb f'il butir, u 'mkattgħa ucoll irkiek irkiek, u ħallatha ma' ta' kabel. Ħallat ucoll magħhom xi erba 'mgħaref crema magħkuda. ftit melħ, ftit bżar, ftit noci muscata, xi erba geūżiet imkattgħin irkik, bexxa 'mbit ta' Madera jeū ta' Marsala u għakkad collox f-ħaxu maħdum tajjeb b'żeuġ isfra oħra ta'l bajd. Kassam dana 'l ħaxu fuk ir-roti ta'l għagina li cont lestejt kabel u agħlak ir-ravjul. Itfa dana ir-ravjul fi ftit brodu tajjeb u ħallieħ jagħli għal xi tnax il minuta; erfgħu, kiegħdu fi platt u ħallieħ jokgħod xi quarta; kattru, erġa kiegħdu fi platt, ferraħ fuku ftit butir imħammar f-tagen u roxx fuku ftit parmiġġan maħcuc.

Kabel tressku fuk il mejda ferraħ fuku zalza ta't-tadam bis-sugu ta'l-laħam u tara x-tiecol.

KRATI.

Korti Criminali ta'l Magistrati tal Belt.—22-VIII-1908.

Estratt m'il «Prime Note.». Magistrat Prof. Dr. G.B. Mifsud Sac. Giovanni Soler contra Carmela Attard.

L-imħarrca tgħiddeb ruħħa minn dac collu li kalet fuk Dun Ġūann Soler u titolbu scuża. Tħallas l-ispejjes collha. Id-dritt ta'd-difensur icun l-akūa ūieħed li hemm f'it-tariffa. Il caūża giet ceduta, u il ħatja accettat.

Vera copia— E. Camilleri *Agent Registratur.*

Id-difensur ta'r-Rev: Soler chien Agostino Levanzin P.L.

F-numru ieħor nibdeū ingibu il Ġurinijiet Cbar, u xi articoli fuk il Krati ta' Fuk u t-Isfel.

IS-SUK TA'L BELT.

Għalchemm f'is-Suk jinħtieġ li l-impiegati ta's-Sanità jokogħdu b-mitt għajn miftuħa biex ma jsir l-ebda kerk f'il ħūejjeġ ta'l ichel, għaliex dana jista jgib ħsara cbira f'is-saħħa, iżda jidhirli li ma hemm l-ebda bżonn li jgibu ruħhom ma'l bejjiha b-ħafna herra u xi dakkiet b'il moħkrija ucoll, bħall ma nistgħu naraū m'ill hafna sentenzi li hemm il Korti fejn ħafna bejjiha li geū jmsejħa kuddiem il Magistrat ħarġu illiberati billi ma chienx hemm għal fejn biż-żejjed biex iresskuhom kuddiem il ħakk.

Jiena il kuddiem għad insemmi ħafna minn daūna il casi biex nuri b'iċ-ċar li jiena ma kiegħed nakla xejn minn żniedi.

Jiddispjacini ħafna li Brejbes daħħal dembu f-is-"Società Concordia" li setgħet tagħmel ħafna gid l'in-nies ta-s-Suk; iżda dac li ma sarx għadu jista jsir, u il ġurnal tiegħi hu pejjem pront biex jakbes għalihom fejn icollhom ragun.

FRAC.

ESPERANTO—L'il dauc l-imsieħbi collha, li bi ħsiebhom jitgħallmu l-Esperanto fuk dauna il-lezzjonijiet, jiena niccorregilhom l-esercizzji b-xejn, u bi ħsiebi nagħmel ucoll premji (cotba bl-Esperanto) għal min jittraduci l-esercizzji bla żball.

IL GENERAL BARRON—Dan l-ingliż li tant iħobb il Maltin u li tant għamel biex jakbeż għalina meta chien f-loc il Gvernatur sejjer iħallina fi ftit granet. Il poplu collu jmgħolli għalieħ uisk, u bi ħsiebu jagħmillu ħafna rigali sbieħ biex juruh li il Maltin jafu jħobbu l'il l-Ingliżi meta dauna icunu bħal General Barron. Jiena, meta chellimtu, sibtu tant ħelu, u lakagħni u tani tant ragun fli gheddtlu li ħ igt m'il l-uffiċċju tiegħu ingħid f-kalbi:—"Li chienu l-ingliżi collha li jimbagħtu f-Malta biex jiggvernauna chienu collha bħalu, chiecu il Maltin huma il poplu l-actar ħieni li jgħix taht il cappa ta'x-xemx-" J'Alla jasal b'is-sliema, flinchien ma' martu, l-Inghilterra u j'Alla jgħix mitt sena ħalli forsi hemm ucoll jiftacar fina u jagħmlilna xi gid, u jiftaħ għajnejn l-Ingliżi ta' hemm chif aħna maħcuma, u li aħna ma aħniex dic il merħla mogħoż chif bosta...... minnhom ipinġuna.

IL PROFESSUR MANCHÉ—F'Malta il mard ta'l għajnejn cotor ġmielu, u il marda mishuta ta'l-laħam ħażin (Tracoma) niġġset il għajnejn ta' hafna nies fokra u ta'l campanja billi ma jafux chif jaħirbuha. Il Professur Lorenz Manché, li hu mingħajr għageb ta' xejn, l-aħjar tabib ta'l għajnejn li għandna f-Malta, hu u ibnu it-tabib Carlu li mar l-Inghilterra u l-Italja, fl-aħjar sptarijiet, biex jistudja il mard ta'l għajnejn, fethu Istitut il Ħamrun, ħdejn iċ-Cimiterju, f'id-dar ta'ċ-Ceresin, biex jiccurau il mard ta'l għajnejn, fejn jistgħu jsiru ucoll cull xorta ta' operazzjonijiet billi dana l-Istitut tant meħtieġ hu 'mgħammar b-cull xorta ta' għodda b-mod li jista jħabbatha ma'l-aħjar Istituti ta'l għajnejn ta' Barra.

Il fkar jistgħu jmorru f-dana l-Istitut, m'id-9 sa'l 11 ta' cull filgħodu, barra m'il Ħdud u'l festi cmandati, fejn jiġu jccurati b-xejn.

Fuk dana l-Istitut għad nitħaddet actar f'it-tul malli incun nista immur naraħ.

Għalecc 'nfaħħru dana l-għamil ta'l Professur Manché u nixtiekulu cull risk għal gid ta'l poplu.

GĦAL SIGISMONDU SAVONA— Dana il cbir patrijott li għal ħamsin sena shaħ ħadem għal gid ta' dina 'l Gżira, li għanda kalbha samma daks il blat, li hi magħġuna bih, intefa minn fostna bħallichiecu chien l-actar bniedem żeuniel ta' Malta.

Jidhirli jiena li bħala bniedem għaref li chien igħaġġeb l'il cullħadd meta chien iħoll ilsienu f'is-Sala ta'l Cunsill; bħala bniedem li ismu chien imdauuar b'il kima sa ġo l-Inghilterra u sa ġo Ruma; chien jisthokklu xi turija ta' rispett uara meutu. Jecc nibkgħu ħiemda nagħmlu tort m'hux lilu iżda lilna infusna.

Għalecc ilkajna b'ferħ cbira l-aħbar li sar Cumitat biex jiġbor il flus li jinħtieġu biex isir funeral, u jecc jista jcun, monument, b-tifchira għażiża ta' dan il bniedem li ismu ma jmut katt fl-istorja tagħna.

Smajna ucoll illi il ħabriechi Sur Tonin Lubranu, Direttur ta's-Società Filodrammatica li kiegħda tati tant rappresentazzjonijiet sbieħ f'it-Teatru "Nazionale" ta' l-Isla bi ħsiebu jati serata, f-dana it-teatru li semmejna biex jgħin ftit il ġbir ta'l flus għal funeral u għal monument li tħaddina fuku.

Nitimgħu illi tant ix-xeuka ta'l Cumitat chemm ucoll il ħsieb ta's-Sur Lubranu jirnexxu m'il l-aħjar, ħalli il poplu malti ma jgħaddix ta' ingrat lejn min ħadem għalieħ u riedlu il gid.

IR-RISORGIMENT—Hu ta' min ifaħħru l-articolu sabieħ li chiteb it-tabib P. P. Agius B.A. C.F. fuk id-deni ta' Malta. Dana il bravu tabib uera b'iċ-ċar li ħafna m'il casi ta'd-deni li jiġru f-Malta ma humiex gejjin m'il ħalib ta'l mogħża, iżda m'ix-xemx kauuija li l-ingliżi jokogħdu fiha bla ma jcunu 'mdorrijin għaliha.

IL CAVALIER NAPULJUN TAGLIAFERRO— Ftit żmien ilu dana is-Sinjur deher fi Strada Rjal bi ġlecc ta'l-lanchè fuku. Il bolol, bħa's-soltu, daħku bih, iżda min għandu ftit ta'l melħ f-rasu u jħobb l'il ħutu il maltin, feraħu għal ħsieb sabieħ li gieh f-rasu li jħajjar l'il l-oħrajn biex jibdgħu jilbsu drappijiet ta' Malta u b-hecc ikallogħu biċċa ħobż l'in-nies ta' pajjiżhom.

Il Gvern, għoġbitu tant dina 'l ħaġa li bi ħsiebu jlibbes l'il Pulizija, l'il messaġġieri, l'il ta'l Posta u l'il x'impiegati oħra b'il-lanchè ta' Malta f-loc b'il *cachi* ta' Barra, u aħna ma nistgħux ħlief infaħħru dana il ħsieb sabieħ tiegħu.

Jecc cullħadd jitħajjar jagħmel bħa's-Sur Tagliaferru tarġa tintrafa f-Malta uaħda mi'l l-industriji li dari chienu jħallulna ħafna flus f-pajjiżna.

ARTICOLI LESTI GĦAL NUMRI OĦRA.

Il Ħajja ta' Verdi u l-opri tiegħu. Chif għandec ticcummerċja. Ħajja ta' l-akūa miljunarji u chif stagħneū. Għomja famusi. Il Cnisija ta' San Ġūann. L-Istorja ta'l Musica Maltija (b'ir-ritratti ta'l compozituri il cbar). Il Ħajja ta'l Cardinal malti Sciberras (b'ir-ritratt). L-Ipnotismu u chif tipnotizza. X-inhu l-Ispiritismu? In-Nevrastenija u chif ticcuraha. Favur u contra in-nisa. Storja ta'l Baned principali ta' Malta (b'ir-ritratti ta's-Surmastrijiet tagħhom). Spiżżeriji u Bereġ ta'l Gvern.

Billi is-Sur Ġuż. Muscat-Azzopardi P.L. jinsab imsiefer, kiegħed iservi f-locu is-Sur Agostino Levanzin P.L.

GĦA'N-NISA.

La teħduha xejn bi cbira għaliex tarau illi mara, nieħu il pinna f'idi biex nakbeż ftit għalicom, ja nisa minsija minn cullħadd u biex, m'ill ftit li naf u b'il għajnuna ta'l cotba, nifthilcom ftit għajnejcom għal gid taghcom.

F'pajjisi oħra in-nisa imxeu ħafna il kuddiem; għandom ġurnali biex jiddefendu id-drittijiet tagħhom, jagħmlu Congressi, jieħdu parti f'il Parlamenti, jsiru tobba u avucati, jgħallmu f'l-Universitajjiet, jagħmlu conferenzi, jictbu rumanzi m'il l-isbaħ bħal Serao u Mrs: Wood, jictbu fuk ix-xienza bħal Paola Lombroso u Madame Roger, jivvjaġġau f'pajjisi salvaġġi, jmutu martiri għal pajjishom u għal-libertà, jmorru ma' żüieġhom sa'l Polo Nord, jitilgħu f'il blalen, fi ftit cliem jaslu fejn jaslu l-irġiel, jeü bosta drabi ftit jibkgħu lura minhom; għala immela il mara maltija għanda tibka lura u ma timxix ucoll il kuddiem? Forsi il mara maltija ma hix intelligenti bħa'n-nisa ta' pajjisi oħra?

Li il mara maltija hija kalbiena nafuħ m'il l-Istorja, meta tgħarrafna b-liema ħila in-nisa ma tin għenu l'il żüieġhom fl-Assedju il Cbir u b-liema curaġġ inxteħtu kalb l-egħdeüüa u fukhom ferrgħu iż-żift jagħli minn fuk is-suar u venvnu il ġebel bl-isbandoli.

Li il mara maltija tinkala ucoll għal l-arti kaluhulna l-aħħar Esposizzjoni ta'l Pittura li saret f'il Hotel Morell ta'l Belt, il bizzilli ta Għaüdex, u tant xogħlijiet oħra sbieħ ta'l modi li narau cull jum b-għajnejna u li ma huma xejn ankas sbieħ minn ta' Barra.

Mela nitkanklu ftit u nimxu ftit il kuddiem bħal nisa oħra; u f'il ħin illi nibkgħu ommijiet esemplari u inrabbu l-uliedna f'il biża t'Alla, f'il ħin li jnduru bi żüiegħna u'nfarrġuhom m'il killa ta'l ħajja, nisirku nofs siegħa cull jum minn dac il ħin mitluf li narmu üara it-tiżjin kuddiem il mera, u' nfittxu li nonġru xturna billi nitgħallmu u nimxu il kuddiem bħa'n-nisa ta'l pajjisi l'oħra.

Dana l-esempju diġà tatulna l-intelligenti Sinjura Ġulja Vella, il mara ta'l avucat u Conslu Düardu Vella, billi għenet l'il żeüġha f'il ċhitba ta' ħafna cotba sbieħ għa't-tagħlim ta'l poplu. Infittxu li nimitaü l-esempju ta' min ifaħħru tagħha, u 'nkisu li ma 'ngħixux biss għalina infusna iżda li niftacru ftit f-għajrna ucoll u chif nistgħu u fejn nistgħu nagħmlulu il gid.

Jiena bi ħsiebi cull nhar ta' Sibt inkatta ftit ta'l ħin magħcom biex nitchellem minn xi ħaġa li in-nisa jieħdu gost jakraüha; u b'il mod il mod nigbrilcom l-aħjar ta' tant cotba sbieħ bħal ma huma daüc ta' Vertua-Gentile, ta' Fernanda De Amici, ta' Paola Lombroso, ta' Neera, ta'l Prof: Mantegazza, ta'd Dr.Valvassori-Perone, ta'l Guaita, u ta' tant oħrajn li chitbu ħüejjeġ li jmissu in-nisa; u nictbilcom articoli fuk it-trobbija ta'l ulied, fuk chif tibżgħulom għal saħħithom, fuk chif tlibbsuhom tajjeb u bi 'rħis, fuk l-imħabba, fuk iż-żüieġ, u fuk l-egħrusija ucoll; x-kalu il għorrief favur u contra in-nisa; nisa imsemmija; x-gid għamlu in-nisa f'id-dinja; liema, għajnuna taü l'il züieġhom f'ix-xogħol tagħhom xi ħaġa fuk il moda, għaliex ma jistax icun li titħaddet ma' in-nisa mingħajr ma jssemmi il moda, fuk il gvern ta'd-dar chif tarma u iżżjen darec; chif in-nisa għandom igibu rüieħhom ma żüieġhom u f'is-società; xi ħaġa ucoll fuk il ccina u chif tlestu xi platt tajjeb, u ħafna ħüejjeġ oħra li jeħtieġ li tcunu tafu u li min ma jafx jakra ħlief b'il malti (u jiena għal daüna sejra nicteb) ma jista icun jafhom katt.

Biex imbagħad incun nista nisüielcom aħjar min minncom icollu xi difficultà jeü jixtiek jaf xi ħaġa jictibli u jena nirrispondiħ bi'l kalb collha; fejn ma nasalx jien jaslu forsi żeüġi u missieri li naf sgur li jgħenuni palata, u fejn ma jaslux huma jaslu 'l cotba li bihom id-dinja collha mimlja biex jeducaü il mara.

Illum dana il bidu għe ftit tüil. Inhalli għalecc l-eüüel articolu fuk "Chif għanda iġgib ruħha 'l mara ma 'r-ragel" għal Sibt ieħor; u nispera li jcunu ħafna in-nisa li jakraüħ u li jgħożżu tagħlimu.

Lucia Levanzin Inglott.

BANED

F-Malta għandna żeüġ baned, il «King's Own» u «La Vallette» li jistgħu tasseü; inisslu għejra l'il barranin u l-actar meta üieħed jiftacar li huma magħmulin minn nies li ma t l il ġurnata jridu jaħdmu xogħol ieħor biex jakilgħu x-jeclu.

Nhar il Ħadd li għadda, dakkeü it-tnejn programm famus; il banda «La Vallette» f-Raħal Ġdid, fejn chien hemm il festa ta' Santa Baldisca u fejn giet applaüdita u 'mfaħħra üisk; u l-oħra, il «King's Own» dakket b-ħila cbira programm chif imiss f'il Ġnien ta' Sant' Anton, taħt id-direzzjoni ta'l bravu u 'msemmi Surmast Cav: Aurelju Doneich, li ħabbat u deħer f'il pubblicu, li applaüdieħ chemm felaħ, għal l-eüüel darba. Nies chien hemm l-eluf tant Raħal Ġdid chemm ucoll Sant' Anton, u il «King's Own» ġabret ma'l mitt lira. Nhar il Ħadd, 13 ta' Settembru, il «King's Own» sejra iddokk l-istess programm f'il Culleġġ ta' Sant' Injazju f-San Giljan, üara nofs inhar. Id-dħul hu tliet soldi biss.

Nifraħ, b-kalbi collha, li'l daüna iż-żeüġ baned għa's-success cbir li chellom.

TEATRI

DINA is-sena sejrin icollna Staġun famusa; u sejrin narau ħafna opri moderni m'il l-isbaħ.

F'ir-REAL sejrin isiru daüna l-Opri:—

GERMANIA ta' Franchetti
WALLY ta' Catalani
IL BATTISTA ta'l Cav: Don G. Fino

it-tlieta ġodda għal Malta,

IRIS ta' Puccini
ADRIANA LECOUVRIER ta' Cilea
CAVALLERIA RUSTICANA ta' Mascagni
PAGLIACCI ta' Leoncavallo
TOSCA ta' Puccini
MANON ta' Puccini
PESCATORE DI PERLE ta' Bizet
RUY BLAS— LINDA— SONNAMBULA— LUCIA—
DON PASQUALE u oħrajn.

Id-Direttur ta'l Orchestra: il Cav: Uff: Augusto Poggi.

It-TEATRU MANOEL sejrin jatu daüna l-Opri ġodda:—

DANNAZIONE DI FAUST ta' Berlioz..
LA BOHEME ta' Leoncavallo.
ZAZA' ta' l-istess.

GLORIA ta' F. Cilea.
LA NAVE ROSSA ta' A. Seppilli.
ANDREA CHENIER ta' Giordano.
FEDORA ta' l-istess.
SIBERIA ta' l-istess.

F-numru ieħor nati l-ismijiet ta'l artisti ta'ż-żeüġ Teatri; u jecc jirnexxili, 'ngibilcom f'in-«Naħla» ir-ritratti ta'l artisti principali.

Bi ħsiebi ucoll ingib rivista ta' cull opra meta jsiru, biex cullħadd icun jista jäf x'inhu jsir f-daüna it-Teatri u x-jisüeü l-artisti li jcunu kiegħdin icantaü fihom.

TEATRINI

F'it-«TEATRINO MELITA» ta'r-Rabat, is-Società Filodrammatica «L'Amore» sejra tirrappresenta nhar il Ħadd li gej, il famus dramm «It-Trovatella ta' Santa Marija,» traduzzjoni ta's-Sur G. Bartoli. Üara jsiru farsa u cuncert ta'l canzunettisti.

Jecc xi 'msieħeb icun iriċ igib, fi ftit cliem, xi ħaġa fuk it-teatrini, 'ngibielu ucoll.

CINEMATOGRAFI.

Bi ħsiebi cull fejn nara xera sabieħa 'ngħarrafcom biha ħalli tcunu tistgħu tmorru taraüha.

★

Imut f-żgħużitu dac li hu maħbub m'is-Sema.
Menandro.

B-għasra ta' kalb cbira sejjer inħabbar il meüt ta'ż-żagħżuħ maħbub minn cullħadd,

GEORGE BARBARO

bin il Marchis di San Giorgio, li miet da'l ġranet, fuk il vapur «Mauritian,» fejn chien impiegat bħala Inginier.

Ġorġ chien üieħed m'il ħbieb l-actar għeżież tiegħi, u katt ma ħlomt, meta ftit xhur ilu ġie jarani, li sejjer innicchet dana l-eüüel numru ta'l gazzetta tiegħi, b'il meüt chiefra tiegħu.

Ġorġ chien studjus, tüajjeb, għakli, ħelu ma' cullħadd u ismu katt ma' għamlu 'mkit; chien bieżel u ħaütiel ucoll.

Alla jatieħ il mistrieħ ta' dejjem u l'il familja tiegħu is-sabar għa't-telfa tasseü chiefra li biha is-Sema ried igarrbilhom klubhom.

Nissieħbu ucoll, b-kalbna collha, fl-ugiegħ-il-kalb ta's-Sur Paül Vella, Registratur ta'l Krati t-Isfel, għa't-telfa ta' ibnu

EDGARDO VELLA

żagħżuħ ta' 21 sena, u li chien ġa f'it-tieni sena ta'l cors ta' Avucat. Chien il għaxka m'hux biss ta'l familja tiegħu iżda ta' cull min chien jafu.

IS-SAĦĦAR FALZUN

RUMANZ MALTI ORIGINALI

TA'

AGOSTINO LEVANZIN

I.

ID-DNUB MA JORKODX!

LEÜÜEL daül taż-żerniek chien ġa beda jintraxx ġmielu f-għodüa chiesħa ta' Jannar ta'l 1575, iżda Carmena Falzun, is-sbejħa bint il Hachem ta'l Imdina, chien għada, ma tul dac il-lejl tüil collu, ma għalkitx għajnejha xifer ma' xifer.

L-imħabba cbira li chienet nisslet f-kalbha lejn il Cavalier De Saqueville, l-istri li, üaħda f-üaħda, chien kiegħed jibgħatilha, mimlija bl-actar cliem ħelu, biex ichebbes fiha actar kaüüija it-telfa ta' dic l-imsejcna xbejba, is-sefsif ta'l irsir Ħamid li chien imxaħħam m'ill Cavalier biex jara chif jagħmel ħalli jtajjarha minn dar missierha u jüassalielu ġo difrejħ, minn naħħa il üaħda; u id-dmir tagħha lejn ix-xüejjaħ u 'mnicchet missierha, li dejjem għajnu għocritu għall Cavalier; il ħsieb kalil li il Papa ma chienx sejjer iħoll l'il De Saqueville m'ill üegħda tiegħu ta' Cavalier biex icun jista jiżżeüüigħa bħal ma üegħidha; u fuk collox, il beżgħa cbira li chella minn ħuħa Ambroġ, li chien jobgħod għal meüt l'il De Saqueville għaliex chellu f-rasu li dan chien il ħtija ta'n-nichet tagħhom collu minn naħħa l-oħra; chienu tefgħu il kalb ta' Carmena f-baħar ta' imrar li ma bħalu, u chienu kiegħdin jifnu irkiek irkiek daüc il ftit snin ta' xbubitha, snin li bħalom katt ħadd ma' jarġa jsib sa chemm Alla jisilfu għomor.

Riedet chiecu l-imsejcna Carmena tara chif tagħmel biex tcheċċieħ minn ġo kalbha, biex ma tüeġġax kalb missierha li chien igħożża daks il mimmi ta' għajnejħ; iżda De Saqueville chien ġuvni franciż donnu berka, li chien isaħħrec bi cliemu u meta tħares lejħ, u Carmena chien għada chemm chemm chisret il għoxrin sena, u għalecc ma chelliex deħen u ħila biżżejjed biex tista tliggem kalbha għa'r-rieda tagħha; m'hux ta' dan, iżda actar ma chienet titħabat magħha 'nfisha biex tgħakkes dic l-imħabba, actar chienet tħossha dieħla 'l geüüa, actar chienet tiħrax u tigbida lejħ.

Meta chienu jiltakgħu, b'il moħbi, u igħidu l'ill xulxin b'is-serka, chelmtejn ta' imħabba u ta' tama, De Saqueville

chien igib ruħu ma' Carmena b-tant ħleŭŭa, chien jaf isib cliem li jibka dieħel sa'l kiegħ ta' kalbha, b-mod li ma tantx setgħet tibret għaliħ kalb ta' xbejba maltija, ħ isbaħ ta' ħajjitha, u li chienet għada ġarrbet għal l-eŭŭel darba il ħleŭŭa, jeŭ biex ingħid aħjar, l-imrar l-actar aħrax ta'l imħabba.

'Mbagħad De Saqueville chien tchisser ġmielu f-dic issengħa misħuta, u l-ebda mara ma chienet teħles minn taħt il-dŭiefer karrekin tiegħu ħlief meta chien icun irid jeħles minnha hu, għaliex tcun għaddietlu it-telfa tiegħu lejha. Carmena chienet imrobbija b-tant għożża u dejjem taħt għajnejn missierha u ħutha, li ma setgħet katt tifhem chemm kerk fiha id-dinja, chemm u kiub ħorox jinsabu li x jn ma jokogħdu jkejsu li jdallmu ħajja ta' bniedma għal capricci tagħhom.

Carmena emmnet il cliem ħelu ižda karrieki ta'l Cavalier, u dic chienet it-telfa għal dejjem tagħha!

Dac il leil, chien lejl ta' l-infern għal Carmena. Dic l-ittra li l-irsir Hamid chien giebilha minn għand De Saqueville fil għaxija, xelgħitilha rasha, chebbsitilha kalbha, b-mod li tilfet għakalha collu, b-mod li, ŭara li tellgħet u nižżlet il-lejl collu, daret biex tagħmel dac li chien b-tant ħrara u ħleŭŭa talaba De Saqueville, igifieri li taħrab u tmur issib u f'id-dar li chellu f-San Paŭl-ta't-Tarġa,— taħrab u tati l-aħħar dakka ta' sicchina f'il kalb imsicċra ta'x-xŭejjaħ Hachem, li, mifni b'il għali cbir li chien ġarrab, ma chienx kiegħed jistenna ħlief dic l-aħħar għalja biex jitgherbeb ġo'l kabar.

Elf darba, ma tul dac il-lejl li chien donnu ma jispiċċa katt, fetħet u krat dic l-ittra misħuta f'id-daŭl inemnem ta'l-lampa ta'ż-żejt li chienet kiegħda taxgħel kuddiem ix-xbiha ta'l Madonna li chella fejn rasha: u elf darba reġgħet għalkitha, b'id-dmugħ f-għajnejha, u ħbietha, maħsuda, taħt l-imħadda donnu xi ħadd chien sejjer jaħtafha minn ġeŭŭa idejha.

X-infern ta' lejl! Issa tara kuddiem għajnejha għaddej ix-xŭejjaħ missierha, jdur ma'l cmamar bħal mibluħ, jolfok, ifittex il bintu li chien tant iħobb; issa tilmaħ il uicc imbergħen ta' Ambroġ, mimli b'il killa, li jrid iseŭŭeb il mibegħda ta' kalbu fuk dac il misħut li chellu il ħila jtabba l-isem ta'l familja Falzun, u li hija chienet tħobb b-imħabba ta'l ġenn; issa tilmaħ, f'it-tgħeŭdin tagħha, il uicc ħelu ta'l Cavalier li bi cliem li jsaħħar imur iŭegħida hena li ma bħalu u li dic l-imsejcna chien għaċa ma ġarrbetx chemm pŭieni u 'mrar igib uarajħ.

Chienet taħbat iddur għat-triek it-tajba li fiha chienet imrobbija, chienet taħbat għal dac ix-xŭejjaħ u 'mnicchet missierha tŭebbes kalbha ftit għal Cavalier De Saqueville, iżda dan chien ŭaħħlila f-rasha illi chien chiteb l'il Papa biex iħollu m'ill ŭegħda tiegħu, u li, f-kasir żmien, chellu jistenna aħbar tajba, illi hu cull ma chien kiegħed jagħmel chien biex jista jagħmilha martu u jgħix magħha, għal għomru, fl-acbar hena; illi 'l ħarba li chien ŭebbila biha ma chien fiha l-ebda ħażen, iżda biss biex il Hachem u Ambroġ ma jibkgħux igħidu lè iżjed; illi hu chien igħożża bħal ħutu, għaliex l-imħabba cbira li chellu lejha chienet safja.... u Carmena ma chienetx taf li l-imħabba chella il kerk tagħha, li f'id-dinja hemm ħafna 'lpup ħattafin micsija b'il gild ta'l ħarufa... u emmnet il cliemu...

«Carmena, daŭl ta' għajnejja, missierec u ħuc jobogħduni għaliex jaħsbu li jiena 'rrid inkarrak bic, iżda fi ftit gimgħat il Papa jħollni m'ill ŭegħda u tara chif inżomm chelmti, chelma ta' Cavalier»..... «jiena ma nistax insib f'il ħajja ŭakt ŭieħed biss ta' faraġ minn għajrec,... ma narax il ħin tant mixtiek li 'ncun nista 'nħaddnec ġeŭŭa dirgħajja u narac tiegħi.... jecc tiċħadli kalbec jiena 'mmur, bla telf ta' żmien, ninxteħet ġo's-sjuf ta't-Toroc ħalli jinfduli 'l kalbi".....

Dana, u cliem ieħor karrieki bħalu chien fiha dic l-ittra misħuta li chienet sejra tcun il bidu ta' tant dmugħ u ta' tant nichet.

Ambroġ, il kalbieni fizzjal ta'd-Dejma, chien intebaħ b-xi ħaġa, u, b'il ħleŭŭa collha, chemm il darba chien gibed l-oħtu f-rocna u fetħila għajnejha u ŭiddibha li ma għandiex xi tridu għaliex dac chien bniedem karrieki u faħxi, li ried itebbgħila gieħha biex jitħallas minn missierhom talli chien tant kabeż għal Gran Mastru La Cassiere meta dana chellu x-jaksam ma' De Saqueville. Għalxejn fehimha li hu chellu f-rasu li De Saqueville chien li kered l'il ħuhom Dun Matt għaliex għaħ li hu saħħar; li hu chien li għarrak l-ommhom f'il bir ta'l Baccar, li hu chien kiegħed jistad biex jekred l'il Baruni Gauci li tant iħobb l-oħthom Rużanna....

Għalxejn fehimha li il Papa ma chienx sejjer katt iħoll l'il dac il Cavalier m'ill ŭegħda tiegħu, biex jati il-lala l'il Cavalieri l-oħra li jagħmlu bħalu u jħarbat l-Ordni,.... l-imħabba għanda għamad tkil ŭisk fuk għajnejha, u ŭara li tidrob biss tħallic tixgħof m'il l-agiegħ cbir u aħrax ta'l gerħa li tcun għamlitlec.

Missierha ucoll, chemm il darba, gibidha fi ħdanu, ħaslila ŭiċċha b'id-dmugħ ta' għajnejħ, ħaddanha ma' kalbu, csieħa b'il beŭs, u talaba li, ŭara li tilef il martu, issa li Rużanna chella da'l ŭakt tiżżeŭŭeġ, biex tfarraġlu l-aħħar jiem ta' ħajtu, li tistabar ftit sa chemm tagħlaklu għajnejħ għal dejjem ta' dejjem.

Carmena chienet tinfexx tolfok; tŭegħdu li ma tħallieħx katt, iddomm il ŭegħda ġo kalbha u tifhem li jżommha; iżda, ŭara dagħdigha kalila, il ħelu u karrieki Cavalier chien jarġa m'ill ġdid jitla jsaltan fuk it-tron ta' kalbha mnejn għal ftit ħin gie 'mchecci, biex jirbaħ b-rebħ actar kaŭŭi.

Meta xebba tħobb għal l-eŭŭel darba u fl-aħjar snin ta' xbubitha, jecc tara l-infern iħaġġeġ kuddiemha, il hena tagħha jcun li tinxteħet ġo fih, basta imħabba f-dac li tcun tgħożż kalbha! L-imħabba hi tiranna kalila ŭisk!

De Saqueville chien jobgħod għal meŭt l'il familja Falzun, għaliex daŭna, bħala ħbieb ta'l kalb ta'l Gran Mastru, dejjem ħadmu contra 'l kerk tiegħu u żammu il poplu malti marbut ma's-Sultan tiegħu. Ambroġ chien dejjem isus uarajħ, pass b-pass, dejjem ifixclu f'il għaŭġ tiegħu, dejjem jaħtaflu minn ġo difrejħ il vittmi ta' ħażen tiegħu. Chien hu li xeŭŭex, chif għad naraŭ il kuddiem il Cavalieri contra 'l Gran Mastru, chien hu li ġelldu ma' l-Ingħiżitur u ħalak baħar ta' taħŭid u ta' xenati. Il poplu biss katt ma 'rnexxielu iseŭŭsu contra La Cassiere għaliex il familja Falzun, li chienet maħbuba u stmata ŭisk, chienet dejjem tħaġġeġ l'il maltin biex jakbżu għal Gran Mastru.

De Saqueville, bniedem ta' kalb samma u kalil, ħalef li għandu jekred il familja Falzun collha, u ġa biċċa m'il vendetta tiegħu chienet seħħet; issa chien sejjer jakbad ġeŭŭa il ħarxa difrejħ vittma oħra, l-imsejcna Carmena, li, b'il ħarba tagħha ried jitfa tebgħa cbira fuk l-isem maħbub u stmat ta'l familja Falzun.

Ma dan inżidu ħaġ'oħra ucoll ħalli tifhmu tajjeb għala De Saqueville chien tant jobgħod l'il familja Falzun u għala chien kiegħed jagħmel id-dmir tiegħu collu biex jivvendica ruħu minnha.

(jissocta)

FLOC IL POSTA.

LIL P.G. TA'N-NAXXAR:—Ix-xeuka tiegħec li f'in-«Naħla»'ngħid xi ħaġa fuk il biedja (agricoltura) tcun mismuħa. L-istess ħaġa chien tarrafieli il Canoncu Vella, il għaref chittieb ta' Għaudex, u jiena fuk cliemu, billi naf bħalu li il bdieua tagħna għandhom bżonn jitgħallmu aħjar jaħdmu l-art, tlabt l'it-tabib Ġanni Borg, id-Direttur ta'l Ġonna Pubblici, uieħed mil l-aħjar naturalisti li għandna, u dana ueghidni li dina 'l biċċa għandu jidħol għaliha hu. Nitma 'mela li ma 'ddumx ma takra l-euuel articolu tiegħu fuk d'il ħaġa.

★

L'IL G. M. B. TAŻ-ŻEJTUN.— Iva, jecc tibgħatli xi ħaġa fuk xi festa li 'ssir f'ir-raħal, ingibielec f'in-«Naħla,» bħala aħbar ta' Malta; biss keis li ma teħodlix actar minn għaxar versi ta'l ġurnal. L-istess ingħidlec jecc tcun trid iġġib xi chelmtejn fuk xi banda.

★

L'IS-SUR ĠUSE' BOSCO TA' COSTANTINA:— Ircevejt, u ħadt pjacir uisk, l-articolu li għoġboc tibgħatli għa'n-«Naħla,» u jiddispjacini li jcolli 'nħallieħ għal numru jeħor, għaliex dan chien diġà mimli. Biss jidhirli li dac li tixtiek, u li jena nixtiek bħalec, igifieri li 'ssir f-Malta Xirca ta' Ġurnalisti u ta' Auturi, hi ħaġa diffiċli uisk, għaliex ma haunx numru biż-żejjed u għaliex f-da'l pajjis issocietajjiet ma tantx iseħħu. Nixtieklec risk, u nirringrazzjac.

★

L'IL C. P. (LIXANDRA):—Is-Sur George J. Vella ta'l Cajr sejjer icun il Corrispondent ta'n-«Naħla» għal l-Egittu, u għalec nirringrazzjac; biss jecc tcun trid tibgħatli xi aħbar interessanti, 'ngibielec b'il kalb collha, ucoll.

★

L'IL «FABJU» (ĦAMRUN):— Jiddispjacini li ma nistax ingiblec l-articolu li bgħattli: (a) għaliex m'hux iffirmat b-ismec, u articoli m'hux iffirmati ma' ngibhomx f'in-Naħla;» (b) għaliex il cliem tiegħu juaġġa uisk, u f'id-dinja tista tgħid ħafna ħuejjeġ mingħajr ma toffendi, u il ġurnal tiegħi ma bi ħsiebnix inżommu ta' sputatur; (c) għaliex tual uisk, u jena 'rrid niccuntenta l'il cullħadd. Darb'oħra dac li għandec tgħid f-colonna għidu f-nofs: ftit u tajjeb.

★

L'IL G. M. T. (ŻEBBUĠ):— Icteb b'il malti mil l-aħjar li taf; jiena ma għandi l-ebda dritt biex ingegħlec ticteb u tispelli 'l malti bħali; biss nixtiek li chiecu il collaboraturi collha ta'n-«Naħla» jictbu chemm jistgħu bħal xulxin biex ma jfixclux l'il karrejja u biex xi darba naslu li 'collna chitba uaħda ta'l malti. Studja tajjeb il ctieb sabieħ ta' G. Vassallo «IL MUFTIEĦ TA'L CHITBA MALTIJA,» u tara chif issir ticteb b'il malti tajjeb f-kasir żmien. Jecc tcun trid xi għajnuna, ictibli.

★

LIL G. E. (L-ISLA):— Jecc taf takra b'it-taljan ixtri il Manuali sbieħ ta' Hoepli: BELFIORE: IPNOTISMO E MAGNETISMO; PAPPALARDO: SPIRITISMO; PAPPALARDO: TELEPATIA. Jecc taf bl-ingliż nirraccomandalec il ctieb famus ta'l MOLL: HYPNOTISM. Jecc ma tafx b-dauna il-lingui hu ftit pacenzja, u f'in-«Naħla» icolloc dac it-tagħlim u tifsir li tixtiek. Jecc tchellimni nista 'nfehmec aħjar. Biex issibni fittixni; sa 't-tmienja ta' filgħodu, 'd-dar, 12, Str. S. Vincenzo Sliema; m'it-tmienja sa'd-disgħa, l-officċju, 37, Strada San Giovanni, Il-Belt; mi'd-disgħa sa nofs-inhar, f'il Korti t-Isfel ta'l Belt; uara nofs inhar, m'is-sagħtejn sa 'ssitta u nofs, fl-officċju bisuit San Ġuann seuua. Barra minn dauna il ħinijiet u f'il festi cmandati u il Ħdud, imchien; għaliex hu il ħin ta'l mistrieħ tagħna.

DANA IN-NUMRU ĦRIĠTU DOPPJU BIEX INCUN NISTA NURICOM AĦJAR X-BI ĦSIEBI NGIB, BEJN ŬIEĦED U IEĦOR, F-DINA IL GAZZETTA; U, F'IRRAS DAĦĦALT ISMI M'HUX GĦAL FRUĦA IŻDA GĦALIEX NIXTIEK ĦAFNA LI «IN-NAĦLA» TIEGĦI MA TIMBIDILX MA DIC TA' XI ĦADD IEĦOR.

A. LEVANZIN,

LOGĦOB.

—o—

XARADA.

L'*eŭŭel* issibu,— Jsaffar f'xi ġnien;
It-*tieni* isem. Ej titlifx żmien,
Jecc tħassoc shajjen— Għal l-*intier* dur,
Cun af tiffrisca— Inti biħ sgur.

LEV.

MISTOKSIJA.

—o—

Is-sur Tumas ilu tletin sena busnannu u għalak 97 sena. Darba kalli li 'l familja tiegħu tagħmillu pranzu cull meta jagħlak sninu. Biss kalli li dana 'l pranzu ma sarx ħlief 24 darba, u sgurani li cull meta għalak sninu dana 'l pranzu ma naksu' katt. Tefuħ li ħaŭŭadni!... Jista xi ħadd minncom ifehimni chif jista jcun li f-97 sena għamlulu erbgħa u għoxrin pranzu biss u l-istess ħin ma naksuħ katt f'il festa ta't-tŭelid tiegħu?

REBUS.

—o—

Indovinalja.

—o—

X-differenza tgħaddi bejn l-ilsien ta'l ħalk ul-ilsien ta'l kampiena?

J. R.

Taħbil in-ras.

—o—

Għandi daŭn il ħżuż 111111111, disgħa b-collox, nixtiek naf haŭnx xi ħadd li għandu il ħila jagħmilhom elf?

E. C,

X-inhi?

—o—

Haŭn ħaġa
Naraŭha f'il banda
Ma katt sgur f-orchestra;
U lankas f'il brodu
Għad l-hi f'il minestra;
Iż-Żŭieten iġġibha;
Tinsab f-Ħal Tarxien;
Daks chemm għandcom intcom
Minn cin għandi jen.

E. C.

Għal cull risposta tajba, ctieb sabieħ rigal; basta li cull risposta tigi mibgħuta m'hux tard iżjed minn nhar ta' ħamis f'il għaxija. Daŭna ir-risposti jiġu stampati f'il ġurnal u ingibu ucoll l-ismijiet ta' min fcun ħa il premji.

Stamperija «Excelsior» 37, Strada San Giovanni, Il Belt.